

Structural Parallelism Between Profit-Sharing Rates and the Policy Interest Rate in Participation Banking: A Comparative Analysis of Turkey, 2005–2025

Katılım Bankacılığında Kâr Payı Oranları ile Politika Faizi Arasındaki Yapısal Paralellik: Türkiye Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz (2005-2025)

Ubeydullah Şener*

Abstract: This study examines the functioning of interest-free finance in Turkey by analysing the dynamics of profit-sharing rates in participation banking and their relationship with the central bank policy rate. Drawing on a systematic review of the international Islamic finance literature and a structured, descriptive-comparative analysis of indicators reported by official institutional sources, the study evaluates the sector's position within the Turkish banking system and assesses the extent to which current practice aligns with the theoretical principles of risk-sharing and asset-based financing. Participation banks account for approximately 9.8% of the banking sector, below the strategic target of 15%, indicating that recent growth has not yet translated into the intended level of market penetration. The analysis further reveals that product diversity and balance-sheet activity remain concentrated in a limited set of financing instruments, while genuine profit-and-loss-sharing arrangements (mudarabah and musharakah) account for only about 4% of total sector financing. A descriptive comparison of seven three-year sub-periods between 2005 and 2025 indicates a structural parallelism between participation banks' profit-sharing rates and the conventional policy rate: the spread between the two series has ranged from -3.0 to +3.1 percentage points across sub-periods and a period-level Pearson correlation coefficient of $r = 0.976$ ($R^2 = 0.953$, $n = 7$) confirms a very strong co-movement, best characterised as a pricing convergence between the two series rather than proof of a hidden interest mechanism. This raises concerns, from an Islamic finance perspective, regarding pricing criteria, perceived differentiation, and the long-term sustainability of the sector's distinct identity. These findings point toward expanding production- and trade-based and, in particular, genuine profit-and-loss-sharing financing instruments, strengthening transparency and disclosure practices, and standardising communication around profit-distribution principles. Financial literacy and public awareness also need to improve, since reducing information asymmetries would support more informed participation. Participation banking clearly has substantial growth potential in Turkey, but coordinated reforms in product design, governance, and institutional capacity remain essential if the sector is to preserve its distinctiveness and strengthen its competitive position.

* Dr. Kyrgyz-Turkish Manas University, Vocational School, Department of Economic and Administrative Programs, Marketing Program

Dr. Kirgizistan-Türkiye Manas Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, İktisadi ve İdari Programlar, Pazarlama Programı

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-3170-7418>

ubeydullah.sener@manas.edu.kg

Cite as/ Atıf: Şener, U. (2026). Structural parallelism between profit-sharing rates and the policy interest rate in participation banking: A comparative analysis of Turkey, 2005–2025 / Katılım bankacılığında kâr payı oranları ile politika faizi arasındaki yapısal paralellik: Türkiye üzerine karşılaştırmalı bir analiz (2005-2025). *Turkish Studies-Economics, Finance, Politics*, 21(3), 5887-5935. Ankara Bilim University Publications. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.89762>

Received/Geliş: 11 February/Şubat 2026

Accepted/Kabul: 15 September/Eylül 2026

Published/Yayın: 25 September/Eylül 2026

Checked by plagiarism software

Keywords: Participation Banking, Profit-Sharing Rate, Policy Interest Rate, Islamic Finance, Interest-Free Banking, Risk Sharing

Öz: Bu çalışma, Türkiye’deki katılım bankacılığında kâr payı oranlarının dinamiklerini ve bunların politika faiz oranıyla olan ilişkisini incelemekte ve bu doğrultuda faizsiz finansmanın işleyişini ele almaktadır. Çalışma, İslami finans ile ilgili uluslararası literatürün sistematik bir incelemesine ve resmi kurumsal kaynaklardan elde edilen veriler kullanılarak betimsel/karşılaştırmalı bir analize dayanmaktadır. Bu çalışma, sektörün Türk bankacılık sistemi içindeki konumunu değerlendirmekte ve mevcut uygulamaların risk paylaşımı ve varlık temelli finansman ilkeleriyle ne ölçüde uyumlu olduğunu göstermektedir. Bulgular, katılım bankalarının bankacılık sektöründeki payının yaklaşık %9,8’e ulaştığını ancak %15’lik stratejik hedefin altında kaldığını göstermektedir. Analiz ayrıca gerçek kâr-zarar paylaşımına dayalı araçların toplam sektör finansmanının yalnızca yaklaşık %4’ünü oluşturduğunu ortaya koymaktadır. 2005–2025 dönemini kapsayan yedi adet üç yıllık alt dönem arasında yapılan betimsel bir karşılaştırma, katılım bankalarının kâr paylaşım oranları ile politika faizi arasında yapısal bir paralellik olduğunu yansıtmaktadır. İki seri arasındaki fark, dönemler boyunca -3,0 ile +3,1 puanlık dar bir aralıkta kalırken, dönem düzeyinde hesaplanan Pearson korelasyon katsayısı $r = 0,976$ ($R^2 = 0,953$, $n = 7$) olarak belirlenmiş ve bu da güçlü bir pozitif korelasyonu teyit etmiştir. Bu bulgu, iki seri arasındaki bir fiyatlama yakınsaması olarak yorumlanmaktadır. İslami finans perspektifinden bakıldığında bu durum fiyatlandırma kriterleri, farklılaşma algısı ve sektörün kendine özgü kimliğinin sürdürülebilirliği konusunda önemli sorular ortaya koymaktadır. Bu bulgular ışığında, çalışma, üretim ve ticarete dayalı finansman araçlarının özellikle gerçek kâr ve zarar paylaşımını baz alan araçların genişletilmesini, şeffaflık ve bilgilendirme uygulamalarının güçlendirilmesini ve kâr dağıtım ilkeleriyle ilgili iletişimin standartlaştırılmasını önermektedir. Ayrıca, bilgi asimetrisini azaltmak ve daha bilinçli katılımı desteklemek için finansal okuryazarlığın geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, katılım bankacılığının Türkiye’de önemli bir büyüme potansiyeline sahip olduğu görülmekle birlikte, sektörün kendine özgü niteliğini korumak için ürün tasarımı, kurumsal yönetim ve kurumsal kapasite alanlarında koordineli reformlara ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankacılığı, Kâr Payı Oranı, Politika Faizi, İslami Finans, Faizsiz Bankacılık, Risk Paylaşımı

Structured Abstract:

This study examines whether the profit-sharing rates paid by Turkish participation (Islamic) banks genuinely reflect risk-and-return performance or instead track the conventional policy rate as a de facto pricing benchmark, a tension long debated in the Islamic finance literature under the rubric of displaced commercial risk and rate-of-return risk management. Over a twenty-year horizon (2005–2025), the study compares the policy rate set by the Central Bank of the Republic of Turkey (CBRT) with the profit-sharing rates distributed by Turkish participation banks, using official data compiled from the CBRT, the Banking Regulation and Supervision Agency (BRSA/BDDK), and the Participation Banks Association of Turkey (TKBB). A second aim is to evaluate the composition of the sector's financing portfolio against the theoretical ideal of asset-based, risk-sharing finance. A third aim is to position the Turkish case within the broader international literature on dual banking systems, in which participation or Islamic banks operate alongside conventional banks under a shared monetary-policy regime.

The study employs a descriptive-comparative research design built on secondary time-series indicators drawn from official institutional sources rather than primary survey or experimental data. The 2005–2025 period was partitioned into seven three-year sub-periods (2005–2007, 2008–2010, 2011–2013, 2014–2016, 2017–2019, 2020–2022, 2023–2025), each constructed by first computing annual averages from the underlying source series and then averaging these annual figures within each three-year window; the boundaries were chosen to correspond with identifiable shifts in Turkish monetary-policy stance and participation-banking sector development. For each sub-period the policy-rate range and the corresponding profit-sharing-rate range were compiled and the resulting spread was calculated. To move beyond purely narrative description, a Pearson correlation coefficient and a simple linear regression were additionally computed across the seven period-level pairs to quantify the strength of co-movement between the two series. In parallel, the sector's financing-model composition (*murabahah*, *ijarah*, *mudarabah*, *musharakah*, and *salam/istisna*) was classified using the most recent available institutional data. To strengthen external validity, the Turkish findings were benchmarked against the international literature on profit-and-loss-sharing practices. The study does not employ inferential econometric techniques such as Granger causality testing, cointegration analysis, or panel regression on higher-frequency data; the relationships reported here are descriptive and comparative rather than causal, and the correlation statistic is computed at the aggregated period level ($n = 7$), which constrains its inferential power. The study explicitly flags this as a limitation and a direction for future causal-inferential research.

The period-by-period comparison shows that the spread between the CBRT policy rate and participation banks' profit-sharing rates has remained narrow throughout the entire 2005–2025 horizon, ranging from -3.0 to $+3.1$ percentage points across sub-periods and showing a sign reversal pattern rather than monotonic narrowing. In 2005–2007 the policy rate averaged 15.0% against a profit-sharing rate of 18.1% (spread of $+3.1$ points, with the profit-sharing rate above the policy rate); this spread remained positive through 2008–2010 (12.7% vs 13.5%, spread of $+0.8$) and 2011–2013 (8.0% vs 8.5%, spread of $+0.5$), before the profit-sharing rate fell below the policy rate in 2014–2016 (9.2% vs 7.6%, spread of -1.6). The gap widened to -3.0 points in 2017–2019 (14.6% vs 11.6%) before the profit-sharing rate again exceeded the policy rate in 2020–2022 (13.6% vs 15.5%, spread of $+1.9$), reflecting CBRT's unconventional low-rate policy, and returned below the policy rate in 2023–2025 (37.5% vs 36.0%, spread of -1.5) during Turkey's recent high-rate disinflation cycle. Across all seven periods, the Pearson correlation coefficient between the policy rate and the profit-sharing rate is $r = 0.976$ ($R^2 = 0.953$), indicating an extremely strong linear co-movement at the aggregated period level. The financing-composition findings reinforce this picture of limited product-level differentiation: as of 2025, *murabahah*-based commercial sale financing accounts for 70–75% of total sector financing, *ijarah* contributes approximately 10–12%, and genuine PLS instruments, *mudarabah* and *musharakah* combined, represent only about 4% of the portfolio, with *salam/istisna* below 1%. The international literature places this finding in context: studies on Malaysia, Indonesia, and other dual-banking jurisdictions report comparable correlations between Islamic banks' profit-sharing rates and conventional interest rates, suggesting that the phenomenon documented here reflects a broader structural feature of dual banking systems rather than a uniquely Turkish anomaly.

Taken as a whole, the rate co-movement and portfolio-concentration findings present a coherent picture: over two decades of expansion, Turkish participation banking has grown substantially in scale and institutional sophistication, yet the structurally aligned and statistically strong ($r = 0.976$) co-movement between its profit-sharing rates and the conventional policy rate, combined with the marginal 4% share of

genuine PLS instruments, challenges the sector's claim to offer a pricing mechanism that is clearly distinguishable from an interest-indexed one. This conclusion should not be read as a wholesale indictment of the sector: its expansion has delivered tangible gains in financial inclusion, access to global Islamic capital markets, and product accessibility for faith-sensitive depositors, gains that should be weighed against the identity-related concerns raised here. Accordingly, the study's recommendations are constructive: expanding the share of mudarabah- and musharakah-based instruments, improving the transparency and standardisation of profit-distribution disclosures, and strengthening governance frameworks that allow profit-sharing rates to be justified on the basis of underlying asset performance rather than benchmark tracking. Rather than introducing a new method, the study's main contribution is empirical: it compiles a twenty-year, seven-period evidentiary basis, anchored by an explicit correlation statistic rather than narrative description alone, that future research using higher-frequency data and causal-inferential techniques can build upon and test directly.

Keywords: Participation Banking, Profit-Sharing Rate, Policy Interest Rate, Islamic Finance, Interest-Free Banking, Risk Sharing.

الملخص المنظم:

تبحث هذه الدراسة فيما إذا كانت معدلات توزيع الأرباح التي تدفعها المصارف التشاركية (الإسلامية) التركية تعكس فعليًا الأداء من حيث المخاطر والعوائد، أم أنها تتبع سعر فائدة السياسة النقدية التقليدي بوصفه معيارًا مرجعيًا فعليًا للتفسير؛ وهي إشكالية نوقشت مطولاً في أدبيات التمويل الإسلامي في إطار المخاطر التجارية المنقولة وإدارة مخاطر معدل العائد. وعلى امتداد أفق زمني يبلغ عشرين عامًا (2005) ومعدلات توزيع الأرباح لدى (CBRT) تقارن الدراسة بين سعر فائدة السياسة النقدية الذي يحدده البنك المركزي للجمهورية التركية، (2025) المصارف التشاركية التركية، بالاستناد إلى بيانات رسمية جمعت من البنك المركزي للجمهورية التركية، وهيئة التنظيم والرقابة المصرفية ويتمثل الهدف الثاني في تقييم تركيبة المحفظة التمويلية للقطاع في ضوء (TKBB) واتحاد المصارف التشاركية التركية، (BRSA/BDDK) النموذج النظري الأمثل للتمويل القائم على الأصول وتقاسم المخاطر. أما الهدف الثالث، فيتمثل في وضع الحالة التركية ضمن السياق الأوسع للأدبيات الدولية المتعلقة بالنظم المصرفية المزدوجة، التي تعمل فيها المصارف التشاركية أو الإسلامية جنبًا إلى جنب مع المصارف التقليدية في ظل نظام موحد للسياسة النقدية.

تعتمد الدراسة تصميمًا بحثيًا وصفيًا مقارنًا يستند إلى مؤشرات سلاسل زمنية ثنائية مستمدة من مصادر مؤسسية رسمية، بدلًا من البيانات الأولية المستقاة من المسوح أو التجارب. وقد قُسمت المدة 2005–2025 إلى سبع فترات فرعية، تمتد كل منها ثلاثة أعوام، وهي 2005–2008، و2010–2011، و2013–2014، و2016–2017، و2019–2020، و2022–2023، وخسبت مؤشرات 2005–2008 كل فترة أولًا باستخراج المتوسطات السنوية من السلاسل الأصلية، ثم بحساب متوسط هذه القيم السنوية ضمن كل نافذة زمنية ثلاثية الأعوام؛ واختيرت حدود الفترات بما يتوافق مع التحولات القابلة للتحديد في توجه السياسة النقدية التركية وتطور قطاع الصيرفة التشاركية. ولكل فترة فرعية، جرى تجميع نطاق سعر فائدة السياسة النقدية والنطاق المقابل لمعدل توزيع الأرباح، ثم احتساب الفارق بينهما. ولتجاوز الوصف السردى المحض، حُسب كذلك معامل ارتباط بيرسون، وأجري انحدار خطي بسيط باستخدام أزواج القيم السبعة على مستوى الفترات، بهدف قياس قوة التلازم الحركي بين السلسلتين. وبالتوازي مع ذلك، صُنِّفت تركيبة صيغ التمويل في القطاع، بما يشمل المربحة والإجارة والمضاربة والمشاركة والسلم والاستصناع، استنادًا إلى أحدث البيانات المؤسسية المتاحة. ولتعزيز الصلاحية الخارجية للنتائج، قورنت النتائج التركية بالأدبيات الدولية المتعلقة بممارسات المشاركة في الأرباح والخسائر. ولا تستخدم الدراسة تقنيات قياسية اقتصادية استدلالية، مثل اختبار سببية غرانجر، أو تحليل التكامل المشترك، أو انحدار البيانات اللوحية بالاعتماد على بيانات ذات تواتر زمني أعلى؛ فالعلاقات المعروضة وصفية ومقارنة وليست سببية، وهو ما يحد من قوته الاستدلالية. وتقر الدراسة صراحةً بهذا القيد، (n = 7) كما أن معامل الارتباط محسوب على مستوى الفترات المجمعة وتطرحة مسارًا للبحوث المستقبلية القائمة على الاستدلال السببي.

تُظهر المقارنة بين الفترات أن الفارق بين سعر فائدة السياسة النقدية للبنك المركزي للجمهورية التركية ومعدلات توزيع الأرباح لدى المصارف التشاركية ظل محدودًا طوال المدة 2005–2025، إذ تراوح بين -3.0 و+3.1 نقطة مئوية عبر الفترات الفرعية، واتخذ نمطًا من التحول بين الإشارة الموجبة والسالبة، بدلًا من التقلص المطرد. ففي الفترة 2005–2007، بلغ متوسط سعر فائدة السياسة النقدية 15.0%، مقابل معدل توزيع أرباح قدره 18.1%، بفارق بلغ +3.1 نقطة مئوية، أي إن معدل توزيع الأرباح تجاوز سعر فائدة السياسة النقدية. وظل هذا الفارق موجبًا خلال الفترة 2008–2010، حين بلغ المعدلان 12.7% و13.5%، على التوالي، بفارق قدره +0.8 نقطة مئوية، وكذلك خلال الفترة حين بلغا 8.0% و8.5%، بفارق قدره +0.5 نقطة مئوية. ثم انخفض معدل توزيع الأرباح إلى ما دون سعر فائدة السياسة النقدية، 2011–2013، في الفترة 2014–2016، إذ بلغ المعدلان 9.2% و7.6%، على التوالي، بفارق قدره -1.6 نقطة مئوية. واتسعت الفجوة إلى -3.0 نقاط مئوية في الفترة 2017–2019، حين بلغ المعدلان 14.6% و11.6%، قبل أن يتجاوز معدل توزيع الأرباح مجددًا سعر فائدة السياسة النقدية في الفترة إذ بلغ المعدلان 13.6% و15.5%، بفارق قدره +1.9 نقطة مئوية، بما يعكس سياسة أسعار الفائدة المنخفضة غير التقليدية التي 2020–2022، انتهجها البنك المركزي للجمهورية التركية. وعاد معدل توزيع الأرباح إلى مستوى أدنى من سعر فائدة السياسة النقدية خلال الفترة 2023، إذ بلغ المعدلان 37.5% و36.0%، على التوالي، بفارق قدره -1.5 نقطة مئوية، وذلك أثناء دورة خفض التضخم الأخيرة في تركيا، 2025، التي اتسمت بارتفاع أسعار الفائدة. وعبر الفترات السبع جميعها، بلغ معامل ارتباط بيرسون بين سعر فائدة السياسة النقدية ومعدل توزيع الأرباح بما يشير إلى تلازم حركي خطي بالغ القوة على مستوى الفترات المجمعة. وتدعم نتائج تركيبة، $R^2 = 0.953$ وبلغ معامل التحديد، $r = 0.976$ التمويل هذه الصورة التي تعكس محدودية التمايز على مستوى المنتجات؛ فبحسب البيانات المتاحة لعام 2025، يستحوذ تمويل البيوع التجارية القائم على المربحة على 70–75% من إجمالي تمويل القطاع، وتسهم الإجارة بنحو 10–12%، بينما لا تمثل أداتا المشاركة الفعلية في الأرباح

والخسائر، أي المضاربة والمشاركة مجتمعين، سوى نحو 4% من المحفظة، مع حصة تقل عن 1% للسلم والاستصناع. وتضع الأدبيات الدولية هذه النتيجة في سياقها الأوسع؛ إذ تشير دراسات تناولت ماليزيا وإندونيسيا وغيرها من البيئات ذات النظم المصرفية المزدوجة إلى ارتباطات مماثلة بين معدلات توزيع الأرباح لدى المصارف الإسلامية وأسعار الفائدة التقليدية، مما يوحي بأن الظاهرة الموثقة هنا تعكس سمة هيكلية أوسع للنظم المصرفية المزدوجة، وليست حالة استثنائية خاصة بتركيا.

تقدم نتائج التلازم الحركي بين المعدلات وتركز المحفظة التمويلية، عند النظر إليها مجتمعة، صورة متسقة: فقد شهدت الصيرفة التشاركية التركية، على مدى عقدين من التوسع، نموًا كبيرًا من حيث الحجم والتطور المؤسسي؛ غير أن التلازم الحركي المتسق هيكليًا والقوي بين معدلات توزيع أرباحها وسعر فائدة السياسة النقدية التقليدي، مقترنًا بالحصة الهامشية لأدوات المشاركة الفعلية في ($r = 0.976$) إحصائيًا الأرباح والخسائر، البالغة 4%، يضع موضع تساؤل ادعاء القطاع تقديم آلية تسعير تتميز بوضوح عن آلية مرتبطة بمؤشر أسعار الفائدة. ولا ينبغي فهم هذا الاستنتاج بوصفه إدانة شاملة للقطاع؛ فقد أفضى توسعه إلى مكاسب ملموسة في الشمول المالي، والنفاذ إلى أسواق رأس المال الإسلامية العالمية، وإتاحة المنتجات للمودعين الذين يراعون الاعتبارات الدينية، وهي مكاسب ينبغي موازنتها بالمخاوف المتعلقة بهوية القطاع، التي تثيرها الدراسة. وبناءً على ذلك، تتسم توصيات الدراسة بطابع بقاء، وتشمل توسيع حصة الأدوات القائمة على المضاربة والمشاركة وتحسين شفافية الإفصاحات المتعلقة بتوزيع الأرباح وتوحيد معاييرها، وتعزيز أطر الحوكمة التي تتيح تبرير معدلات توزيع الأرباح بالاستناد إلى أداء الأصول محل التمويل، عوضًا عن تتبع المؤشرات المرجعية. ولا تتمثل المساهمة الرئيسة للدراسة في تقديم منهج جديد، بل في إسهامها الإمبريقي؛ إذ تجمع قاعدة من الأدلة تمتد عشرين عامًا وتغطي سبع فترات، وتستند إلى معامل ارتباط محدد صراحة، بدلًا من الاكتفاء بالوصف السردى وحده، بما يتيح للبحوث المستقبلية القائمة على بيانات ذات تواتر زمني أعلى وتقنيات الاستدلال السببي البناء عليها واختبارها بصورة مباشرة.

الكلمات المفتاحية: الصيرفة التشاركية، معدل توزيع الأرباح، سعر فائدة السياسة النقدية، التمويل الإسلامي، الصيرفة الخالية من الفائدة، تقاسم المخاطر.

Résumé Structuré:

Cette étude examine si les taux de partage des bénéfices versés par les banques participatives (islamiques) turques reflètent effectivement leur performance en matière de risque et de rendement, ou s'ils suivent plutôt le taux directeur conventionnel comme référence de facto pour la tarification. Cette tension fait depuis longtemps l'objet de débats dans la littérature sur la finance islamique, sous l'angle du risque commercial déplacé et de la gestion du risque de taux de rendement. Sur un horizon de vingt ans (2005–2025), l'étude compare le taux directeur fixé par la Banque centrale de la République de Turquie (CBRT) aux taux de partage des bénéfices distribués par les banques participatives turques, à partir de données officielles recueillies auprès de la CBRT, de l'Agence de réglementation et de supervision bancaires (BRSA/BDDK) et de l'Association des banques participatives de Turquie (TKBB). Un deuxième objectif consiste à évaluer la composition du portefeuille de financement du secteur au regard de l'idéal théorique d'un financement adossé à des actifs et fondé sur le partage des risques. Un troisième objectif vise à situer le cas turc dans la littérature internationale plus large consacrée aux systèmes bancaires duaux, au sein desquels les banques participatives ou islamiques coexistent avec les banques conventionnelles sous un régime commun de politique monétaire.

L'étude adopte un dispositif de recherche descriptif et comparatif, fondé sur des indicateurs de séries temporelles issus de données secondaires provenant de sources institutionnelles officielles, plutôt que sur des données primaires d'enquête ou d'expérimentation. La période 2005–2025 a été divisée en sept sous-périodes triennales : 2005–2007, 2008–2010, 2011–2013, 2014–2016, 2017–2019, 2020–2022 et 2023–2025. Les valeurs correspondant à chaque sous-période ont été obtenues en calculant d'abord les moyennes annuelles à partir des séries sources, puis la moyenne de ces valeurs annuelles pour chaque fenêtre de trois ans. Les bornes des sous-périodes ont été choisies de manière à correspondre à des changements identifiables dans l'orientation de la politique monétaire turque et dans le développement du secteur bancaire participatif. Pour chaque sous-période, la fourchette du taux directeur et celle du taux de partage des bénéfices correspondant ont été établies, puis l'écart entre les deux a été calculé. Afin de dépasser une description purement narrative, un coefficient de corrélation de Pearson et une régression linéaire simple ont également été calculés à partir des sept paires de valeurs agrégées par période, pour quantifier l'intensité de la coévolution des deux séries. Parallèlement, la composition du financement sectoriel par mode de financement — murabaha, ijara, mudaraba, musharaka et salam/istisna — a été classifiée à partir des données institutionnelles disponibles les plus récentes. Afin de renforcer la validité externe, les résultats relatifs à la Turquie ont été mis en perspective avec la littérature internationale sur les pratiques de partage des profits et des pertes. L'étude ne mobilise pas de techniques économétriques inférentielles, telles que les tests de causalité de Granger, l'analyse de cointégration ou la régression sur données de panel à fréquence plus élevée. Les relations présentées sont donc descriptives et comparatives, et non causales ; en outre, le coefficient de corrélation est calculé au niveau des périodes agrégées.

($n = 7$), ce qui limite sa portée inférentielle. L'étude reconnaît explicitement cette limite et en fait une piste pour de futurs travaux fondés sur l'inférence causale.

La comparaison entre les différentes périodes montre que l'écart entre le taux directeur de la CBRT et les taux de partage des bénéfices des banques participatives est demeuré faible sur l'ensemble de l'horizon 2005–2025, variant de $-3,0$ à $+3,1$ points de pourcentage selon les sous-périodes et présentant une alternance de signes plutôt qu'un resserrement monotone. En 2005–2007, le taux directeur s'établissait en moyenne à $15,0$ %, contre un taux de partage des bénéfices de $18,1$ %, soit un écart de $+3,1$ points de pourcentage, le second étant supérieur au premier. Cet écart est resté positif en 2008–2010, avec des taux respectifs de $12,7$ % et de $13,5$ %, soit $+0,8$ point, ainsi qu'en 2011–2013, avec $8,0$ % et $8,5$ %, soit $+0,5$ point. Le taux de partage des bénéfices est ensuite passé en dessous du taux directeur en 2014–2016, les deux taux s'établissant respectivement à $9,2$ % et à $7,6$ %, soit un écart de $-1,6$ point. L'écart s'est creusé pour atteindre $-3,0$ points en 2017–2019, avec des taux de $14,6$ % et de $11,6$ %, avant que le taux de partage des bénéfices ne dépasse à nouveau le taux directeur en 2020–2022, avec des taux respectifs de $13,6$ % et de $15,5$ %, soit un écart de $+1,9$ point, reflétant la politique non conventionnelle de taux bas menée par la CBRT. Il est repassé sous le taux directeur en 2023–2025, avec des taux respectifs de $37,5$ % et de $36,0$ %, soit un écart de $-1,5$ point, pendant le récent cycle de désinflation caractérisé par des taux d'intérêt élevés en Turquie. Sur l'ensemble des sept périodes, le coefficient de corrélation de Pearson entre le taux directeur et le taux de partage des bénéfices s'est établi à $r = 0,976$ ($R^2 = 0,953$), indiquant une coévolution linéaire extrêmement forte au niveau des périodes agrégées. Les résultats relatifs à la composition du financement confortent ce constat d'une différenciation limitée au niveau des produits : en 2025, les financements de ventes commerciales fondés sur la murabaha représentent 70 – 75 % du financement total du secteur, l'ijara en constitue environ 10 – 12 %, tandis que les instruments de partage effectif des profits et des pertes, à savoir la mudaraba et la musharaka réunies, ne représentent qu'environ 4 % du portefeuille, la part du salam et de l'istisna restant inférieure à 1 %. La littérature internationale permet de contextualiser ce résultat : les études consacrées à la Malaisie, à l'Indonésie et à d'autres juridictions dotées d'un système bancaire dual font état de corrélations comparables entre les taux de partage des bénéfices des banques islamiques et les taux d'intérêt conventionnels. Cela suggère que le phénomène documenté ici reflète une caractéristique structurelle plus générale des systèmes bancaires duaux, plutôt qu'une anomalie propre à la Turquie.

Considérés dans leur ensemble, les résultats concernant la coévolution des taux et la concentration du portefeuille dessinent un tableau cohérent : au cours de deux décennies d'expansion, le secteur bancaire participatif turc a connu une croissance substantielle de sa taille et de sa sophistication institutionnelle. Toutefois, la coévolution structurellement alignée et statistiquement forte ($r = 0,976$) entre ses taux de partage des bénéfices et le taux directeur conventionnel, conjuguée à la part marginale de 4 % des instruments de partage effectif des profits et des pertes, remet en question sa prétention à proposer un mécanisme de tarification clairement distinct d'un mécanisme indexé sur les taux d'intérêt. Cette conclusion ne doit pas être interprétée comme une condamnation globale du secteur : son expansion a produit des avancées tangibles en matière d'inclusion financière, d'accès aux marchés mondiaux de capitaux islamiques et d'accessibilité des produits pour les déposants attachés au respect de leurs convictions religieuses. Ces acquis doivent être mis en balance avec les préoccupations relatives à l'identité du secteur soulevées dans cette étude. Les recommandations formulées s'inscrivent donc dans une démarche constructive : accroître la part des instruments fondés sur la mudaraba et la musharaka, améliorer la transparence et la normalisation des informations publiées sur la distribution des bénéfices, et renforcer les cadres de gouvernance permettant de justifier les taux de partage des bénéfices par la performance des actifs sous-jacents plutôt que par le suivi d'un taux de référence. La principale contribution de l'étude est empirique, plutôt que méthodologique : elle constitue une base de données probantes couvrant vingt ans et sept périodes, étayée par un coefficient de corrélation explicite plutôt que par la seule description narrative. Les recherches futures mobilisant des données à fréquence plus élevée et des techniques d'inférence causale pourront s'appuyer sur cette base et la soumettre directement à des tests.

Mots-clés : Banque participative, taux de partage des bénéfices, taux directeur, finance islamique, banque sans intérêt, partage des risques.

Resumen Estructurado:

Este estudio examina si las tasas de participación en los beneficios abonadas por los bancos participativos (islámicos) turcos reflejan realmente su desempeño en términos de riesgo y rentabilidad o si, por el contrario, siguen el tipo de interés de política monetaria convencional como referencia de facto para la fijación de precios. Esta tensión ha sido ampliamente debatida en la literatura sobre finanzas islámicas en relación con el riesgo comercial desplazado y la gestión del riesgo de tasa de rentabilidad. A lo largo de un horizonte de veinte años (2005–2025), el estudio compara el tipo de interés de política monetaria fijado por el Banco Central de la República de Turquía (CBRT) con las tasas de participación en los beneficios distribuidos por los bancos participativos turcos, utilizando datos oficiales recopilados del CBRT, la Agencia de Regulación y Supervisión Bancaria (BRSA/BDDK) y la Asociación de Bancos Participativos de Turquía (TKBB). Un segundo objetivo consiste en evaluar la composición de la cartera de financiación del sector frente al ideal teórico de una financiación basada en activos y en el reparto de riesgos. Un tercer objetivo es situar el caso turco en el marco más amplio de la literatura internacional sobre sistemas bancarios duales, en los que los bancos participativos o islámicos operan junto con los bancos convencionales bajo un régimen común de política monetaria.

El estudio adopta un diseño de investigación descriptivo-comparativo basado en indicadores de series temporales procedentes de datos secundarios obtenidos de fuentes institucionales oficiales, en lugar de datos primarios de encuestas o experimentos. El período 2005–2025 se dividió en siete subperíodos trienales: 2005–2007, 2008–2010, 2011–2013, 2014–2016, 2017–2019, 2020–2022 y 2023–2025. Los valores correspondientes a cada subperíodo se obtuvieron calculando primero los promedios anuales de las series originales y, posteriormente, promediando esas cifras anuales dentro de cada ventana de tres años. Los límites temporales se seleccionaron para que coincidieran con cambios identificables en la orientación de la política monetaria turca y en el desarrollo del sector bancario participativo. Para cada subperíodo, se recopiló el rango del tipo de interés de política monetaria y el rango correspondiente de la tasa de participación en los beneficios, y se calculó el diferencial resultante. Con el fin de ir más allá de una descripción puramente narrativa, también se calcularon un coeficiente de correlación de Pearson y una regresión lineal simple a partir de los siete pares de valores por período, para cuantificar la intensidad del movimiento conjunto de ambas series. Paralelamente, se clasificó la composición del sector por modalidades de financiación —murabaha, ijara, mudaraba, musharaka y salam/istisna— utilizando los datos institucionales más recientes disponibles. Para reforzar la validez externa, los resultados relativos a Turquía se contrastaron con la literatura internacional sobre las prácticas de participación en beneficios y pérdidas. El estudio no emplea técnicas econométricas inferenciales, como pruebas de causalidad de Granger, análisis de cointegración o regresiones con datos de panel de mayor frecuencia temporal. Por tanto, las relaciones presentadas son descriptivas y comparativas, no causales; además, el coeficiente de correlación se calcula sobre datos agregados por período ($n = 7$), lo que limita su capacidad inferencial. El estudio señala explícitamente esta limitación y la plantea como una línea para futuras investigaciones basadas en la inferencia causal.

La comparación entre períodos muestra que el diferencial entre el tipo de interés de política monetaria del CBRT y las tasas de participación en los beneficios de los bancos participativos se mantuvo reducido durante todo el horizonte 2005–2025, oscilando entre $-3,0$ y $+3,1$ puntos porcentuales según el subperíodo y mostrando un patrón de cambios de signo, en lugar de una reducción monótona. En 2005–2007, el tipo de interés de política monetaria registró un promedio del $15,0$ %, frente a una tasa de participación en los beneficios del $18,1$ %, con un diferencial de $+3,1$ puntos porcentuales, de modo que esta última se situó por encima del tipo de política monetaria. El diferencial siguió siendo positivo en 2008–2010, con tasas del $12,7$ % y del $13,5$ %, respectivamente, y un diferencial de $+0,8$ puntos porcentuales, así como en 2011–2013, con tasas del $8,0$ % y del $8,5$ % y un diferencial de $+0,5$ puntos porcentuales. Posteriormente, la tasa de participación en los beneficios cayó por debajo del tipo de interés de política monetaria en 2014–2016, cuando las tasas fueron del $9,2$ % y del $7,6$ %, respectivamente, con un diferencial de $-1,6$ puntos porcentuales. La brecha se amplió hasta $-3,0$ puntos porcentuales en 2017–2019, con tasas del $14,6$ % y del $11,6$ %, antes de que la tasa de participación en los beneficios volviera a superar el tipo de interés de política monetaria en 2020–2022, con tasas respectivas del $13,6$ % y del $15,5$ % y un diferencial de $+1,9$ puntos porcentuales, reflejando la política no convencional de tipos de interés bajos del CBRT. En 2023–2025, volvió a situarse por debajo del tipo de interés de política monetaria, con tasas respectivas del $37,5$ % y del $36,0$ % y un diferencial de $-1,5$ puntos porcentuales, durante el reciente ciclo de desinflación de Turquía caracterizado por tipos de interés elevados. Para el conjunto de los siete períodos, el coeficiente de correlación de Pearson entre el tipo de interés de política

monetaria y la tasa de participación en los beneficios es $r = 0,976$ ($R^2 = 0,953$), lo que indica un movimiento conjunto lineal extremadamente intenso en el nivel de agregación por períodos. Los resultados relativos a la composición de la financiación refuerzan este panorama de diferenciación limitada entre productos: en 2025, la financiación de compraventas comerciales basada en murabaha representa entre el 70 % y el 75 % de la financiación total del sector; la ijara aporta aproximadamente entre el 10 % y el 12 %; y los instrumentos de participación efectiva en beneficios y pérdidas, mudaraba y musharaka conjuntamente, representan apenas alrededor del 4 % de la cartera, mientras que salam/istisna se sitúa por debajo del 1 %. La literatura internacional contextualiza este hallazgo: los estudios sobre Malasia, Indonesia y otras jurisdicciones con sistemas bancarios duales identifican correlaciones comparables entre las tasas de participación en los beneficios de los bancos islámicos y los tipos de interés convencionales. Ello sugiere que el fenómeno documentado refleja una característica estructural más amplia de los sistemas bancarios duales, y no una anomalía exclusivamente turca.

Considerados en conjunto, los resultados sobre el movimiento conjunto de las tasas y la concentración de la cartera ofrecen una imagen coherente: a lo largo de dos décadas de expansión, la banca participativa turca ha crecido sustancialmente en escala y sofisticación institucional. Sin embargo, la evolución conjunta, estructuralmente alineada y estadísticamente fuerte ($r = 0,976$), de sus tasas de participación en los beneficios y del tipo de interés de política monetaria convencional, combinada con la participación marginal del 4 % de los instrumentos de participación efectiva en beneficios y pérdidas, cuestiona la afirmación del sector de ofrecer un mecanismo de fijación de precios claramente diferenciable de uno indexado a los tipos de interés. Esta conclusión no debe interpretarse como una condena generalizada del sector: su expansión ha generado avances tangibles en inclusión financiera, acceso a los mercados mundiales de capitales islámicos y disponibilidad de productos para los depositantes que atienden a consideraciones religiosas. Estos avances deben ponderarse frente a las inquietudes relacionadas con la identidad del sector planteadas en el estudio. En consecuencia, las recomendaciones son constructivas: ampliar la proporción de instrumentos basados en mudaraba y musharaka, mejorar la transparencia y la estandarización de la información divulgada sobre la distribución de beneficios, y reforzar los marcos de gobernanza que permitan justificar las tasas de participación en los beneficios en función del desempeño de los activos subyacentes, en lugar del seguimiento de una referencia. La principal contribución del estudio es empírica, más que la introducción de un nuevo método: reúne una base de evidencia que abarca veinte años y siete períodos, sustentada en un coeficiente de correlación explícito y no únicamente en una descripción narrativa, sobre la cual las investigaciones futuras que utilicen datos de mayor frecuencia temporal y técnicas de inferencia causal podrán apoyarse y realizar contrastaciones directas.

Palabras clave: Banca participativa, tasa de participación en los beneficios, tipo de interés de política monetaria, finanzas islámicas, banca sin intereses, reparto de riesgos.

结构化摘要:

本研究考察土耳其参与型（伊斯兰）银行支付的利润分享率是否真实反映其风险与收益表现，抑或实际上追随传统银行体系的政策利率，将其作为事实上的定价基准。这一张力长期以来一直是伊斯兰金融文献中围绕转移性商业风险与收益率风险管理展开讨论的重要议题。本研究以二十年（2005—2025年）为考察跨度，利用土耳其共和国中央银行（CBRT）、银行监管局（BRSA/BDDK）以及土耳其参与型银行协会（TKBB）的官方数据，对土耳其共和国中央银行设定的政策利率与土耳其参与型银行向客户分配的利润分享率进行比较。研究的第二项目标是依据以资产为基础、以风险共担为核心的融资理论理想，评估该行业融资组合的构成。第三项目标是将土耳其案例置于更广泛的双轨银行体系国际研究背景下；在此类体系中，参与型银行或伊斯兰银行与传统银行在共同的货币政策框架下并行运营。

本研究采用描述性比较研究设计，以官方机构提供的二手时间序列指标为基础，而非使用问卷调查或实验所得的一手数据。研究将2005—2025年划分为七个三年子时期，即2005—2007年、2008—2010年、2011—2013年、2014—2016年、2017—2019年、2020—2022年和2023—2025年。各子时期的指标首先通过原始序列计算年度平均值，再对每个三年窗口内的年度数值取平均值。时期边界的选择旨在对应土耳其货币政策取向及参与型银行业发展中可识别的变化。针对每个子时期，研究汇集政策利率区间及相应的利润分享率区间，并计算二者之间的差额。为超越纯粹的叙述性描

述，研究还基于七组时期层面的配对数值，计算皮尔逊相关系数并进行简单线性回归，以量化两组序列共同变动的强度。同时，依据最新可得的结构数据，对该行业的融资模式构成进行分类，包括成本加成销售融资（murabahah）、租赁融资（ijarah）、资本与经营合作融资（mudarahah）、合伙融资（musharakah），以及预付货款销售 / 定制生产融资（salam/istisna）。为增强外部效度，研究将土耳其的实证发现与有关利润与亏损共担实践的国际文献进行对照。本研究未采用格兰杰因果检验、协整分析或基于更高频数据的面板回归等推断性计量经济学技术；因此，本文报告的关系属于描述性和比较性关系，而非因果关系。此外，相关系数是在时期汇总层面计算的（ $n = 7$ ），这限制了其统计推断能力。研究明确指出了这一局限，并将其作为未来开展因果推断研究的方向。

逐期比较表明，在2005—2025年的整个考察期间，土耳其共和国中央银行政策利率与参与型银行利润分享率之间的差额始终较小，各子时期的差额介于-3.0至+3.1个百分点之间，呈现正负符号交替变化的特征，而非单调收窄。2005—2007年，政策利率平均为15.0%，利润分享率为18.1%，差额为+3.1个百分点，即利润分享率高于政策利率。2008—2010年和2011—2013年，该差额仍为正值：前一时期的政策利率与利润分享率分别为12.7%和13.5%，差额为+0.8个百分点；后一时期分别为8.0%和8.5%，差额为+0.5个百分点。随后，在2014—2016年，利润分享率降至政策利率以下，两者分别为9.2%和7.6%，差额为-1.6个百分点。2017—2019年，两者分别为14.6%和11.6%，差额扩大至-3.0个百分点。2020—2022年，利润分享率再次超过政策利率，两者分别为13.6%和15.5%，差额为+1.9个百分点，反映了土耳其共和国中央银行实施的非传统低利率政策。2023—2025年，在土耳其近期以高利率为特征的抑制通胀周期中，利润分享率再次低于政策利率，两者分别为37.5%和36.0%，差额为-1.5个百分点。在全部七个时期中，政策利率与利润分享率之间的皮尔逊相关系数为 $r = 0.976$ （ $R^2 = 0.953$ ），表明二者在时期汇总层面具有极强的线性共同变动关系。融资构成方面的研究结果进一步印证了产品层面差异化程度有限这一特征：截至2025年，基于成本加成销售的商业交易融资占行业融资总额的70%—75%，租赁融资约占10%—12%，而真正体现利润与亏损共担的资本与经营合作融资和合伙融资合计仅占融资组合的约4%，预付货款销售 / 定制生产融资的占比则低于1%。国际文献为这一发现提供了更广泛的背景：有关马来西亚、印度尼西亚及其他实行双轨银行体系的司法辖区的研究，也报告了伊斯兰银行利润分享率与传统利率之间类似的相关关系。这表明，本文所揭示的现象可能反映了双轨银行体系更为普遍的结构特征，而非土耳其独有的异常现象。

综合来看，利率共同变动与融资组合集中度方面的研究结果呈现出一致的图景：经过二十年的扩张，土耳其参与型银行业在规模与制度成熟度方面均取得了显著发展。然而，其利润分享率与传统政策利率之间在结构上趋同、在统计上具有较强关联的共同变动关系（ $r = 0.976$ ），加之真正体现利润与亏损共担的工具仅占4%的边缘性份额，使该行业关于自身能够提供明显区别于利率挂钩机制的定价机制这一主张受到质疑。这一结论不应被理解为对整个行业的全盘否定：该行业的扩张在金融包容性、进入全球伊斯兰资本市场的渠道，以及面向重视宗教信仰要求的存款人的产品可获得性方面，均带来了切实改善。在评估本文提出的行业身份认同问题时，应同时权衡这些收益。因此，本研究提出的建议具有建设性，包括扩大资本与经营合作融资及合伙融资工具的份额，提高利润分配信息披露的透明度与标准化程度，以及强化治理框架，使利润分享率能够以基础资产的表现为依据得到合理解释，而非依赖对定价基准的追随。本研究的主要贡献在于提供实证证据，而非提出新方法：研究构建了覆盖二十年、涵盖七个时期的证据基础，并以明确的相关系数加以支撑，而非仅依赖叙述性描述。未来采用更高频数据与因果推断技术的研究，可在此基础上进一步开展分析并进行直接检验。

关键词： 参与型银行业，利润分享率，政策利率，伊斯兰金融，无息银行业，风险共担。

Структурированная Аннотация:

В настоящем исследовании рассматривается вопрос о том, отражают ли ставки распределения прибыли, выплачиваемые турецкими банками участия (исламскими банками), фактические результаты деятельности с точки зрения риска и доходности или же следуют за ставкой традиционной денежно-кредитной политики, фактически используя её в качестве ценового ориентира. Данное противоречие давно обсуждается в литературе по исламским финансам в контексте перемещённого коммерческого

риска и управления риском нормы доходности. На двадцатилетнем временном горизонте (2005–2025 гг.) исследование сопоставляет ключевую ставку Центрального банка Турецкой Республики (CBRT) со ставками распределения прибыли турецких банков участия на основе официальных данных CBRT, Агентства банковского регулирования и надзора (BRSA/BDDK) и Ассоциации банков участия Турции (TKBB). Вторая цель исследования заключается в оценке структуры портфеля финансирования сектора относительно теоретического идеала финансирования, основанного на активах и разделении рисков. Третья цель состоит в рассмотрении турецкого опыта в более широком контексте международной литературы о дуальных банковских системах, в которых банки участия, или исламские банки, функционируют наряду с традиционными банками в рамках единого режима денежно-кредитной политики.

Исследование имеет описательно-сравнительный дизайн и основано на вторичных показателях временных рядов из официальных институциональных источников, а не на первичных данных опросов или экспериментов. Период 2005–2025 гг. разделён на семь трёхлетних подпериодов: 2005–2007, 2008–2010, 2011–2013, 2014–2016, 2017–2019, 2020–2022 и 2023–2025 гг. Значения для каждого подпериода получены посредством первоначального расчёта среднегодовых показателей по исходным рядам с последующим усреднением этих годовых значений в пределах каждого трёхлетнего интервала. Границы подпериодов выбраны с учётом выявляемых изменений в направленности денежно-кредитной политики Турции и развитии сектора банков участия. Для каждого подпериода были определены диапазон ключевой ставки и соответствующий диапазон ставки распределения прибыли, после чего рассчитан спред между ними. Для выхода за рамки исключительно нарративного описания дополнительно рассчитан коэффициент корреляции Пирсона и оценена простая линейная регрессия по семи парам значений на уровне периодов, что позволило количественно охарактеризовать тесноту совместной динамики двух рядов. Параллельно на основе наиболее актуальных доступных институциональных данных проведена классификация структуры финансирования сектора по используемым моделям: мурабаха, иджара, мудараба, мушарака и саям/истисна. Для повышения внешней валидности результаты по Турции сопоставлены с международной литературой о практике разделения прибылей и убытков. В исследовании не применяются методы эконометрического статистического вывода, такие как тестирование причинности по Грейнджеру, коинтеграционный анализ или панельная регрессия на данных более высокой частоты. Представленные взаимосвязи носят описательный и сравнительный, а не причинный характер; кроме того, коэффициент корреляции рассчитан на уровне агрегированных периодов ($n = 7$), что ограничивает его возможности для статистического вывода. Данное обстоятельство прямо обозначено как ограничение исследования и как направление дальнейших работ, ориентированных на выявление причинных связей.

Сопоставление отдельных периодов показывает, что спред между ключевой ставкой CBRT и ставками распределения прибыли банков участия оставался небольшим на протяжении всего горизонта 2005–2025 гг., варьируясь от $-3,0$ до $+3,1$ процентного пункта в зависимости от подпериода и демонстрируя смену знака, а не монотонное сокращение. В 2005–2007 гг. средняя ключевая ставка составляла $15,0\%$, тогда как ставка распределения прибыли достигала $18,1\%$; спред равнялся $+3,1$ процентного пункта, то есть ставка распределения прибыли превышала ключевую ставку. Спред сохранял положительное значение в 2008–2010 гг., когда соответствующие ставки составляли $12,7\%$ и $13,5\%$, а разница между ними — $+0,8$ процентного пункта, а также в 2011–2013 гг., когда ставки равнялись $8,0\%$ и $8,5\%$, а спред — $+0,5$ процентного пункта. В 2014–2016 гг. ставка распределения прибыли опустилась ниже ключевой ставки: при значениях $9,2\%$ и $7,6\%$ соответственно спред составил $-1,6$ процентного пункта. В 2017–2019 гг. разрыв увеличился до $-3,0$ процентного пункта при ставках $14,6\%$ и $11,6\%$. В 2020–2022 гг. ставка распределения прибыли вновь превысила ключевую ставку: их значения составляли $13,6\%$ и $15,5\%$ соответственно, а спред достиг $+1,9$ процентного пункта, что отражало нетрадиционную политику низких процентных ставок CBRT. В 2023–2025 гг., в ходе недавнего дезинфляционного цикла в Турции, характеризовавшегося высокими процентными ставками, ставка распределения прибыли снова оказалась ниже ключевой ставки: при значениях $37,5\%$ и $36,0\%$ соответственно спред составил $-1,5$ процентного пункта. По всем семи периодам коэффициент корреляции Пирсона между ключевой ставкой и ставкой распределения прибыли равен $r = 0,976$ ($R^2 = 0,953$), что указывает на чрезвычайно тесную линейную связь их динамики на уровне агрегированных периодов. Результаты анализа структуры финансирования подтверждают ограниченную дифференциацию на уровне продуктов: по состоянию на 2025 г. финансирование

коммерческих сделок купли-продажи на основе мурабахи составляет 70–75 % совокупного финансирования сектора, на иджару приходится приблизительно 10–12 %, тогда как инструменты действительного разделения прибылей и убытков — мудараба и мушарака в совокупности — занимают лишь около 4 % портфеля, а доля саям/истисна составляет менее 1 %. Международная литература позволяет рассмотреть этот результат в более широком контексте: исследования Малайзии, Индонезии и других юрисдикций с дуальными банковскими системами выявляют сопоставимые корреляции между ставками распределения прибыли исламских банков и традиционными процентными ставками. Это позволяет предположить, что зафиксированное в настоящем исследовании явление отражает более общую структурную особенность дуальных банковских систем, а не аномалию, свойственную исключительно Турции.

В совокупности результаты анализа совместной динамики ставок и концентрации портфеля формируют согласованную картину: за два десятилетия расширения турецкий сектор банков участия существенно вырос по масштабам и достиг более высокого уровня институционального развития. Вместе с тем структурная согласованность и статистически тесная связь ($r = 0,976$) между динамикой ставок распределения прибыли и ключевой ставки традиционной денежно-кредитной политики в сочетании с незначительной, четырёхпроцентной долей инструментов действительного разделения прибылей и убытков ставят под сомнение утверждение сектора о наличии механизма ценообразования, отчётливо отличающегося от механизма, привязанного к процентным ставкам. Этот вывод не следует интерпретировать как безоговорочное осуждение сектора в целом: его расширение обеспечило ощутимые достижения в повышении финансовой инклюзии, доступе к глобальным исламским рынкам капитала и доступности продуктов для вкладчиков, учитывающих религиозные требования. Эти достижения необходимо сопоставлять с обозначенными в исследовании проблемами идентичности сектора. Соответственно, рекомендации исследования имеют конструктивный характер и предусматривают увеличение доли инструментов на основе мударабы и мушараки, повышение прозрачности и стандартизации раскрытия информации о распределении прибыли, а также укрепление механизмов управления, позволяющих обосновывать ставки распределения прибыли результативностью базовых активов, а не следованием эталонному показателю. Основной вклад исследования заключается не во внедрении нового метода, а в получении и систематизации эмпирических данных: оно формирует доказательную базу, охватывающую двадцать лет и семь периодов и подкреплённую явно представленным коэффициентом корреляции, а не только нарративным описанием. Будущие исследования, использующие данные более высокой частоты и методы причинного вывода, смогут опираться на эту базу и непосредственно проверять представленные результаты.

Ключевые слова: Банки участия, ставка распределения прибыли, ключевая ставка, исламские финансы, беспроцентная банковская деятельность, разделение рисков.

संरचित सार:

यह अध्ययन इस प्रश्न की जाँच करता है कि क्या तुर्की के सहभागिता-आधारित (इस्लामी) बैंकों द्वारा भुगतान की जाने वाली लाभ-साझेदारी दरें वास्तव में जोखिम और प्रतिफल संबंधी प्रदर्शन को प्रतिबिंबित करती हैं, अथवा वे मूल्य-निर्धारण के वास्तविक मानदंड के रूप में पारंपरिक नीतिगत ब्याज दर का अनुसरण करती हैं। इस अंतर्विरोध पर इस्लामी वित्त संबंधी साहित्य में विस्थापित वाणिज्यिक जोखिम और प्रतिफल-दर जोखिम प्रबंधन के संदर्भ में लंबे समय से विमर्श होता रहा है। बीस वर्षों के कालखंड (2005–2025) में यह अध्ययन तुर्की गणराज्य के केंद्रीय बैंक (CBRT) द्वारा निर्धारित नीतिगत ब्याज दर की तुलना तुर्की के सहभागिता-आधारित बैंकों द्वारा वितरित लाभ-साझेदारी दरों से करता है। इसके लिए CBRT, बैंकिंग विनियमन एवं पर्यवेक्षण एजेंसी (BRSA/BDDK) तथा तुर्की सहभागिता बैंक संघ (TKBB) से संकलित आधिकारिक आँकड़ों का उपयोग किया गया है। अध्ययन का दूसरा उद्देश्य परिसंपत्ति-आधारित और जोखिम-साझेदारी पर केंद्रित वित्तपोषण के सैद्धांतिक आदर्श के संदर्भ में इस क्षेत्र के वित्तपोषण पोर्टफोलियो की संरचना का मूल्यांकन करना है। तीसरा उद्देश्य तुर्की के मामले को दोहरी बैंकिंग प्रणालियों पर उपलब्ध व्यापक अंतरराष्ट्रीय साहित्य के संदर्भ में स्थापित करना है, जिनमें सहभागिता-आधारित अथवा इस्लामी बैंक और पारंपरिक बैंक एक साझा मौद्रिक नीति व्यवस्था के अंतर्गत साथ-साथ कार्य करते हैं।

अध्ययन में वर्णनात्मक-तुलनात्मक अनुसंधान अभिकल्प अपनाया गया है, जो प्राथमिक सर्वेक्षण अथवा प्रायोगिक आँकड़ों के बजाय आधिकारिक संस्थागत स्रोतों से प्राप्त द्वितीयक समय-श्रृंखला संकेतकों पर आधारित है। वर्ष 2005–2025 की अवधि को सात त्रिवर्षीय उप-अवधियों में विभाजित किया गया: 2005–2007, 2008–2010, 2011–2013, 2014–2016, 2017–2019, 2020–2022 और 2023–2025। प्रत्येक उप-अवधि के मानों की गणना के लिए पहले मूल स्रोत-श्रृंखलाओं से वार्षिक औसत निकाले गए और फिर प्रत्येक तीन-वर्षीय अंतराल के भीतर इन वार्षिक मानों का औसत लिया गया। उप-अवधियों की सीमाएँ तुर्की की मौद्रिक नीति के रुख और सहभागिता बैंकिंग क्षेत्र के विकास में पहचाने जा सकने वाले परिवर्तनों के अनुरूप निर्धारित की गईं। प्रत्येक उप-अवधि के लिए नीतिगत ब्याज दर की परास तथा उससे संबंधित लाभ-साझेदारी दर की परास संकलित की गईं और उनके बीच के अंतर की गणना की गई। विशुद्ध आख्यानात्मक वर्णन से आगे बढ़ने के लिए, दोनों श्रृंखलाओं की सहगति की प्रबलता को मात्रात्मक रूप से निर्धारित करने हेतु अवधि-स्तर के सात युग्मित प्रेक्षणों पर पियर्सन सहसंबंध गुणांक की गणना और सरल रैखिक प्रतिगमन का आकलन भी किया गया। इसके समानांतर, नवीनतम उपलब्ध संस्थागत आँकड़ों के आधार पर क्षेत्र की वित्तपोषण संरचना को मुराबहा, इजारा, मुदारबा, मुशारका तथा सलम/इस्तिस्ना जैसी वित्तपोषण पद्धतियों के अनुसार वर्गीकृत किया गया। बाह्य वैधता को सुदृढ़ करने के लिए तुर्की से संबंधित निष्कर्षों की तुलना लाभ-हानि साझेदारी की प्रथाओं पर उपलब्ध अंतरराष्ट्रीय साहित्य से की गई। अध्ययन में उच्चतर आवृत्ति वाले आँकड़ों पर ग्रेजर कारणता परीक्षण, सहसमाकलन विश्लेषण अथवा पैनेल प्रतिगमन जैसी अनुमानात्मक अर्थमितीय तकनीकों का उपयोग नहीं किया गया है। यहाँ प्रस्तुत संबंध कारणात्मक होने के बजाय वर्णनात्मक और तुलनात्मक हैं। इसके अतिरिक्त, सहसंबंध की गणना समेकित अवधि-स्तर पर की गई है ($n = 7$), जिससे उसकी सांख्यिकीय अनुमान-क्षमता सीमित होती है। अध्ययन इस सीमा को स्पष्ट रूप से स्वीकार करता है और इसे भविष्य में कारणात्मक अनुमान पर आधारित अनुसंधान की दिशा के रूप में चिह्नित करता है।

अवधिवार तुलना से पता चलता है कि CBRT की नीतिगत ब्याज दर और सहभागिता-आधारित बैंकों की लाभ-साझेदारी दरों के बीच का अंतर पूरे 2005–2025 कालखंड में सीमित रहा। विभिन्न उप-अवधियों में यह अंतर -3.0 से $+3.1$ प्रतिशत अंक के बीच रहा और इसमें एकदिश संकुचन के बजाय धनात्मक तथा ऋणात्मक चिह्नों के बीच परिवर्तन का प्रतिरूप दिखाई दिया। वर्ष 2005–2007 में औसत नीतिगत ब्याज दर 15.0% थी, जबकि लाभ-साझेदारी दर 18.1% थी; इस प्रकार अंतर $+3.1$ प्रतिशत अंक था और लाभ-साझेदारी दर नीतिगत ब्याज दर से अधिक थी। यह अंतर 2008–2010 में भी धनात्मक रहा, जब दोनों दरें क्रमशः 12.7% और 13.5% थीं तथा अंतर $+0.8$ प्रतिशत अंक था। इसी प्रकार, 2011–2013 में दोनों दरें क्रमशः 8.0% और 8.5% थीं तथा अंतर $+0.5$ प्रतिशत अंक था। इसके बाद 2014–2016 में लाभ-साझेदारी दर नीतिगत ब्याज दर से नीचे आ गई; दोनों दरें क्रमशः 9.2% और 7.6% थीं तथा अंतर -1.6 प्रतिशत अंक था। वर्ष 2017–2019 में यह अंतर बढ़कर -3.0 प्रतिशत अंक हो गया, जब दोनों दरें क्रमशः 14.6% और 11.6% थीं। वर्ष 2020–2022 में लाभ-साझेदारी दर पुनः नीतिगत ब्याज दर से ऊपर चली गई; दोनों दरें क्रमशः 13.6% और 15.5% थीं तथा अंतर $+1.9$ प्रतिशत अंक था। यह स्थिति CBRT की अपरंपरागत निम्न ब्याज-दर नीति को प्रतिबिंबित करती है। वर्ष 2023–2025 में, तुर्की के हालिया उच्च ब्याज-दर वाले मुद्रास्फीति-दर घटाने के चक्र के दौरान, लाभ-साझेदारी दर फिर नीतिगत ब्याज दर से नीचे आ गई; दोनों दरें क्रमशः 37.5% और 36.0% थीं तथा अंतर -1.5 प्रतिशत अंक था। सभी सात अवधियों में नीतिगत ब्याज दर और लाभ-साझेदारी दर के बीच पियर्सन सहसंबंध गुणांक $r = 0.976$ ($R^2 = 0.953$) है, जो समेकित अवधि-स्तर पर अत्यंत प्रबल रैखिक सहगति दर्शाता है। वित्तपोषण संरचना संबंधी निष्कर्ष उत्पाद-स्तर पर सीमित विभेदीकरण की इस स्थिति की पुष्टि करते हैं: वर्ष 2025 तक मुराबहा-आधारित वाणिज्यिक विक्रय वित्तपोषण क्षेत्र के कुल वित्तपोषण का $70\text{--}75\%$ था, इजारा का योगदान लगभग $10\text{--}12\%$ था, जबकि वास्तविक लाभ-हानि साझेदारी (PLS) के साधन—मुदारबा और मुशारका संयुक्त रूप से—पोर्टफोलियो का केवल लगभग 4% थे। सलम/इस्तिस्ना की हिस्सेदारी 1% से कम थी। अंतरराष्ट्रीय साहित्य इस निष्कर्ष को व्यापक संदर्भ प्रदान करता है: मलेशिया, इंडोनेशिया और दोहरी बैंकिंग प्रणाली वाले अन्य क्षेत्राधिकारों पर किए गए अध्ययन इस्लामी बैंकों की लाभ-साझेदारी दरों और पारंपरिक ब्याज दरों के बीच तुलनीय सहसंबंध दर्शाते हैं। इससे संकेत मिलता है कि यहाँ प्रलेखित परिघटना केवल तुर्की की विशिष्ट विसंगति न होकर दोहरी बैंकिंग प्रणालियों की एक व्यापक संरचनात्मक विशेषता को प्रतिबिंबित करती है।

समग्र रूप से, दरों की सहगति और पोर्टफोलियो के संकेंद्रण संबंधी निष्कर्ष एक सुसंगत चित्र प्रस्तुत करते हैं: विस्तार के दो दशकों के दौरान तुर्की की सहभागिता बैंकिंग ने आकार और संस्थागत परिष्कार के स्तर पर उल्लेखनीय प्रगति की है। तथापि, इसकी लाभ-साझेदारी दरों और पारंपरिक नीतिगत ब्याज दर के बीच संरचनात्मक रूप से संरक्षित तथा सांख्यिकीय रूप से प्रबल सहगति ($r = 0.976$), वास्तविक लाभ-हानि साझेदारी साधनों की मात्रा 4% की सीमांत हिस्सेदारी के साथ मिलकर, इस क्षेत्र के उस दावे पर प्रश्न उठाती है कि वह ब्याज-दर से संबद्ध तंत्र से स्पष्ट रूप से भिन्न मूल्य-निर्धारण तंत्र प्रदान करता है। इस निष्कर्ष को पूरे क्षेत्र की सर्वांगीण निंदा के रूप में नहीं समझा जाना चाहिए: इसके विस्तार से वित्तीय समावेशन, वैश्विक इस्लामी पूँजी बाजारों तक पहुँच तथा धार्मिक मान्यताओं के प्रति संवेदनशील

जमाकर्ताओं के लिए उत्पादों की सुलभता में ठोस लाभ प्राप्त हुए हैं। इन उपलब्धियों का मूल्यांकन यहाँ उठाई गई क्षेत्र की पहचान संबंधी चिंताओं के साथ संतुलित रूप से किया जाना चाहिए। तदनुसार, अध्ययन की अनुशासित रचनात्मक हैं: मुदारा और मुशारका पर आधारित साधनों की हिस्सेदारी बढ़ाना, लाभ-वितरण संबंधी प्रकटीकरणों की पारदर्शिता और मानकीकरण में सुधार करना तथा ऐसे अभिशासन ढाँचों को सुदृढ़ करना जो लाभ-साझेदारी दरों का औचित्य किसी संदर्भ मानदंड के अनुसरण के बजाय अंतर्निहित परिसंपत्तियों के प्रदर्शन के आधार पर स्थापित करने में सक्षम हों। अध्ययन का मुख्य योगदान किसी नई पद्धति की प्रस्तुति के बजाय अनुभूतिक है: यह बीस वर्षों और सात अवधियों को समेटने वाला ऐसा साक्ष्य-आधार संकलित करता है, जो केवल आख्यानत्मक वर्णन पर निर्भर न होकर स्पष्ट सहसंबंध गुणांक से समर्थित है। उच्चतर आवृत्ति वाले आँकड़ों और कारणात्मक अनुमान की तकनीकों का उपयोग करने वाले भावी अनुसंधान इस आधार को आगे विकसित कर सकते हैं और इसका प्रत्यक्ष परीक्षण कर सकते हैं।

मुख्य शब्द: सहभागिता बैंकिंग, लाभ-साझेदारी दर, नीतिगत ब्याज दर, इस्लामी वित्त, ब्याज-मुक्त बैंकिंग, जोखिम-साझेदारी।

Yapılandırılmış Özet:

Bu çalışma, Türk katılım bankalarının uyguladığı kâr payı oranlarının gerçekten risk ve getiri performansını mı yansıttığını, yoksa geleneksel politika faizini fiili bir fiyatlama referansı olarak mı izlediğini incelemektedir. Bu, İslami finans literatüründe yerinden edilmiş ticari risk (displaced commercial risk) ve getiri oranı riski yönetimi başlığı altında uzun süredir tartışılan bir gerilimdir. Yirmi yıllık bir dönem boyunca (2005-2025), çalışma Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) belirlediği politika faizi ile Türk katılım bankalarının dağıttığı kâr payı oranlarını, TCMB, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği'nden (TKBB) derlenen resmi verileri kullanarak karşılaştırmaktadır. İkinci amaç, sektörün finansman portföyünün kompozisyonunu varlık temelli, risk paylaşımına dayalı finansmanın teorik ideale göre değerlendirmektir. Üçüncü amaç ise, katılım bankalarının geleneksel bankalarla ortak bir para politikası rejimi altında faaliyet gösterdiği ikili bankacılık sistemleri literatüründe Türkiye örneğini konumlandırmaktır.

Çalışma, birincil anket veya deneysel veri yerine resmî kurumsal kaynaklardan alınan ikincil zaman serisi göstergelerine dayanan betimsel-karşılaştırmalı bir araştırma tasarımı benimsemektedir. 2005-2025 dönemi, her biri önce yıllık ortalamaların hesaplanıp ardından bu yıllık değerlerin üç yıllık pencereler içinde ortalamasının alınmasıyla oluşturulan yedi adet üç yıllık alt döneme (2005-2007, 2008-2010, 2011-2013, 2014-2016, 2017-2019, 2020-2022, 2023-2025) ayrılmıştır. Dönem sınırları, Türkiye'nin para politikası duruşu ve katılım bankacılığı sektörünün gelişimindeki belirgin değişimlere denk gelecek şekilde seçilmiştir. Her alt dönem için politika faizi aralığı ve karşılık gelen kâr payı oranı aralığı derlenmiş ve aradaki fark hesaplanmıştır. Salt betimsel anlatının ötesine geçmek amacıyla, yedi dönem-düzeyi çift üzerinden bir Pearson korelasyon katsayısı ve basit bir doğrusal regresyon hesaplanarak iki seri arasındaki eş hareketin gücü ölçülmüştür. Buna paralel olarak, sektörün finansman-modeli kompozisyonu (murâbaha, icâre, mudârabe, müşareke ve selem/istisna) en güncel kurumsal verilerle sınıflandırılmıştır. Dış geçerliliği güçlendirmek amacıyla, Türkiye'ye ilişkin bulgular uluslararası kâr-zarar paylaşımı uygulamaları literatürüyle karşılaştırılmıştır. Çalışma, Granger nedensellik testi, eşbütünleşme analizi veya yüksek frekanslı veri üzerinde panel regresyon gibi çıkarımsal ekonometrik teknikler kullanmamaktadır. Burada raporlanan ilişkiler nedensel değil betimsel ve karşılaştırmalıdır ve korelasyon istatistiği toplulaştırılmış dönem düzeyinde ($n = 7$) hesaplandığından çıkarımsal gücü sınırlıdır. Çalışma bunu açıkça bir sınırlılık ve gelecekteki nedensel-çıkarımsal araştırmalar için bir yön olarak belirtmektedir.

Dönemden döneme yapılan karşılaştırma, TCMB politika faizi ile katılım bankalarının kâr payı oranları arasındaki farkın, 2005-2025 ufkunun tamamı boyunca dar kaldığını, tek yönlü bir daralmadan ziyade işaret değişimi gösteren bir örüntü sergilediğini ortaya koymaktadır. Fark, alt dönemler arasında $-3,0$ ile $+3,1$ yüzde puanı arasında değişmektedir. 2005-2007'de politika faizi ortalama $\%15,0$ iken kâr payı oranı $\%18,1$ olmuştur (fark: $+3,1$ puan); bu pozitif fark 2008-2010'da ($\%12,7$ 'ye karşı $\%13,5$, fark: $+0,8$) ve 2011-2013'te ($\%8,0$ 'a karşı $\%8,5$, fark: $+0,5$) sürmüştü, ardından kâr payı oranı 2014-2016'da politika faizinin altına düşmüştür. ($\%9,2$ 'ye karşı $\%7,6$, fark: $-1,6$). Açık, 2017-2019'da $-3,0$ puana genişlemiş, ardından kâr payı oranı 2020-2022'de politika faizini yeniden aşmış ($\%13,6$ 'ya karşı $\%15,5$, fark: $+1,9$) ve Türkiye'nin yakın dönemdeki yüksek faiz/dezenflasyon döngüsü sırasında 2023-2025'te yeniden politika faizinin altına inmiştir ($\%37,5$ 'e karşı $\%36,0$, fark: $-1,5$). Yedi dönemin tamamında, politika faizi ile kâr payı oranı arasındaki Pearson

korelasyon katsayısı $r = 0,976$ 'dır ($R^2 = 0,953$). Bu, toplulaştırılmış dönem düzeyinde son derece güçlü bir doğrusal eş hareketi göstermektedir. Finansman-kompozisyonu bulguları bu sınırlı ürün-düzeyi farklılaşma tablosunu güçlendirmektedir: 2025 itibarıyla, murâbaha temelli ticari satış finansmanı toplam sektör finansmanının %70-75'ini oluşturmakta, icâre yaklaşık %10-12 katkı sağlamakta, gerçek KZP araçları olan mudârabe ve müşareke ise portföyün toplamda yalnızca yaklaşık %4'ünü, selem/istisna ise %1'in altını temsil etmektedir. Uluslararası literatür bu bulguyu bağlamsallaştırmaktadır. Malezya, Endonezya ve diğer ikili bankacılık sistemleri üzerine yapılan çalışmalar, İslami bankaların kâr payı oranları ile geleneksel faiz oranları arasında karşılaştırılabilir korelasyonlar bildirmekte; bu da burada belgelenen olgunun benzersiz bir Türk anomalisi değil, ikili bankacılık sistemlerinin daha geniş bir yapısal özelliğini yansıttığını düşündürmektedir.

Bir bütün olarak ele alındığında, oran eş hareketi ve portföy-yoğunlaşması bulguları tutarlı bir tablo sunmaktadır. İki on yıllık bir genişleme döneminde, Türk katılım bankacılığı ölçek ve kurumsal sofistikasyon bakımından önemli ölçüde büyümüş, ancak kâr payı oranları ile geleneksel politika faizi arasındaki yapısal olarak hizalı ve istatistiksel olarak güçlü ($r = 0,976$) eş hareket, gerçek KZP araçlarının yalnızca %4'lük marjinal payıyla birleştiğinde, sektörün faiz-endeksli bir mekanizmadan açıkça ayrıştırılabilir bir fiyatlama mekanizması sunduğu iddiasını sorgulamaktadır. Bu sonuç, sektöre yönelik topyekûn bir mahkûmiyet olarak okunmamalıdır. Sektörün genişlemesi, finansal kapsayıcılık, küresel İslami sermaye piyasalarına erişim ve inanca duyarlı mevduat sahipleri için ürün erişilebilirliği bakımından somut kazanımlar sağlamıştır. Bu kazanımlar, burada dile getirilen kimlik odaklı kaygılarla birlikte değerlendirilmelidir. Buna göre çalışmanın önerileri yapıcıdır: mudârabe ve müşareke temelli araçların payının genişletilmesi, kâr dağıtımı açıklamalarının şeffaflığının ve standartlaştırılmasının iyileştirilmesi ve kâr payı oranlarının kıyaslama takibi yerine dayanak varlık performansı temelinde gerekçelendirilmesine imkân tanıyan yönetim çerçevelerinin güçlendirilmesi. Yeni bir yöntem sunmak yerine, çalışmanın temel katkısı ampiriktir: yalnızca anlatısal betimlemeye değil açık bir korelasyon istatistiğine dayanan, yirmi yıllık ve yedi dönemlik bir kanıt tabanı derlemekte olup, gelecekteki araştırmaların daha yüksek frekanslı veriler ve nedensel-çıkarımsal teknikler kullanarak doğrudan üzerine inşa edebileceği ve sınayabileceği bir zemin sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankacılığı, Kâr Payı Oranı, Politika Faizi, İslami Finans, Faizsiz Bankacılık, Risk Paylaşımı.

www.turkishstudies.net/economy**Turkish Studies - Economics, Finance, Politics**

eISSN: 2667-5625

**ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY**

Structural Parallelism Between Profit-Sharing Rates and the Policy Interest Rate in Participation Banking: A Comparative Analysis of Turkey, 2005–2025

Introduction

Participation banking is generally defined as a banking model that emerged as an alternative to conventional interest-based financial methods, grounded in Islamic finance principles and operating on the basis of profit-and-loss sharing. Beyond the structural risks and ethical concerns surrounding the conventional interest-based model, the financial crises frequently experienced within the global financial system have accelerated the search for alternatives. Owing to its principle of interest-freedom and its risk-sharing-based practices, Islamic finance and one of its core institutions, participation banking, stand out as one of the fastest-growing financial sectors globally (Almarzoqi, Mansour, & Krichene, 2018; Alexakis et al., 2019). However, the sector's rapid growth and its integration into the global financial system have given rise to a tension between theoretical ideals and practice, owing to the high degree of parallelism between profit-sharing based on Islamic principles and the interest rates applied by conventional banks (Uddin, Ali & Radwan, 2019; Asutay & Yilmaz, 2025).

The core philosophy of participation banking rests on the principles of profit-and-loss sharing, social justice, equitable income distribution, and the prohibition of interest and speculation. These principles constitute the essence of the system's aim of contributing directly to the real economy and realising the principle of ethical justice (Ishak & Nasir, 2021). In practice, however, an excessive reliance on fixed-return transactions is observed, owing to the high risk associated with profit-and-loss sharing (Ayub, 2007; Japarova & Shener, 2021). This convergence toward conventional banking has led to the phenomenon being termed the "financialisation of Islamic finance," giving rise to criticisms that the core principles of Islamic finance are being abandoned (Ergec & Kaytanci, 2014; Rahahleh, Bhatti & Misman, 2019; Asutay & Yilmaz, 2025).

In this context, the similarity between the profit-sharing practice underlying participation banking and the interest practices of conventional banking has become the subject of intense debate among both academic and religious authorities (Chapra, 2000; El-Gamal, 2006; Asutay, 2007; Hassan & Choudhury, 2019). The most critical and contested question is therefore is profit sharing genuinely a consequence of risk sharing, or is it merely another, implicit form of interest practised by conventional banking? Academic studies empirically demonstrate a strong correlation and convergence between the profit-sharing rates of participation banks and the interest rates of conventional banks (Prandi & Colecchia, 2021). A comprehensive review assessing developments in risk management in Islamic finance likewise points to the risk-management debates arising from this convergence (Rahahleh, Bhatti & Misman, 2019). The fact that this convergence is compounded by participation banks' intensive use of debt-based murabahah financing instruments reinforces the "hidden interest" critique (Warde, 2000; Archer & Karim, 2007; Samar, 2019).

The main reason the literature has not fully resolved this question is that existing studies remain largely confined to qualitative observation or correlation claims specific to a single country or period, and no study has examined the Turkish case systematically, across multiple periods, within a quantitative framework. This study aims to examine this critical issue within the Turkish context, framed by a synthesis of Islamic finance principles and economic discipline. The study's original contribution is three-fold: (i) to systematically demonstrate, using data from the Banking Regulation and Supervision Agency (BRSA/BDDK), the Participation Banks Association of Turkey (TKBB), and the Central Bank of the Republic of Turkey (CBRT), the structural deviation in Turkish participation banking (the dominance of murabahah) across seven three-year sub-periods; (ii) to quantify this descriptive comparison by means of a period-level Pearson correlation coefficient, thereby anchoring the largely qualitative observations of the existing literature to an empirical reference point; and (iii) to develop concrete policy recommendations by comparing the findings with the international Islamic finance literature. The study questions the extent to which participation banking, despite employing a variety of financing instruments, conforms to the principles of equitable distribution and risk sharing, while also evaluating the global literature on deviations from the profit-and-loss ideal. Finally, the findings are summarised and concrete policy recommendations are presented for the system's return to its ideal philosophy (For participation banking and interest-free banking, see. Bayazıt Hayta & Poyraz, 2018; Nakiboğlu & Levent, 2018; Parlakkaya & Demirci, 2017; Yazıcı, 2020; Yanık & Sümer, 2017; Çakar, 2018; Ersin & Duran, 2017; Kavut, 2025; Armağan, 2025; Dayı et al., 2020; Ekinci, 2019; Kahraman et al., 2020; Kazancı, 2023, 2024; Öner, 2022; Özer, 2024; Özkan, 2019; Pehlivanoglu et al., 2022; Sökmen et al., 2024; Sönmez, 2025; Şeyranlıoğlu & Karavardar, 2019).

Literature Review

The issue most intensively debated in the participation banking literature is the extent to which the profit-sharing rates offered are comparable to conventional interest rates. Although Islamic finance envisages a model based on risk and profit-and-loss sharing, there is strong evidence that profit-sharing rates are, in practice, similar to interest rates, giving rise to debates over "profit share or hidden interest?" Although Islamic finance emerged on the basis of income justice, real production, ethical rules, and risk sharing, this perspective has increasingly shifted toward a more sales-oriented financial model as participation banks have developed (Warde, 2009).

Academic studies have demonstrated that the profit-sharing rates offered by participation banks as an alternative are quite close to, and parallel with, the interest rates of conventional banks (Sekreter et al., 2012; Avcı & Aktaş, 2015; Prandi & Colecchia, 2021). Global studies likewise show that the profit-sharing rates offered by participation banks track conventional interest rates (Habib & Masih, 2017; Busari et al., 2022; Nawaz, 2019). Saeed et al. (2023), in a study conducted in Malaysia, found that the profit-sharing rates distributed by Islamic banks are influenced by conventional bank rates. Prandi and Colecchia (2021) examined the convergence between conventional bank interest rates and profit-sharing rates in Islamic finance and noted that the convergence of global Islamic finance toward conventional banking interest rates stems from the necessity of remaining viable under competitive market conditions. Nouman et al. (2022) examined the effect of interest rates on Islamic financing rates and found that this dependence means Islamic finance is also indirectly exposed to interest-rate risk.

Similarly, studies conducted specifically on Turkey have also shown that profit-sharing rates exhibit a high correlation with conventional interest rates (Ercan, Karahanoğlu & Walter, 2021; Japárova & Shener, 2021). Baykuş and Bektaş (2021) found a bidirectional causal relationship between profit-sharing rates and interest rates at participation banks. Tekin, Atasoy and Ertuğrul (2017) found that profit-sharing and interest rates at participation banks remained fixed at a certain level outside of crises and shocks. Avcı and Aktaş (2015), in their research on Turkish banking,

argued that the profit-sharing rates of participation banks are quite close to the interest rates applied by conventional banks. Samar (2019) noted that this convergence has reopened fiqh-related debates and given rise to controversy over the compatibility of participation banks with the principles of Islamic finance and interest-freedom. The underlying reason has been suggested to be that participation banks track market conditions and the interest rates of conventional banks (Sekreter et al., 2012; Sugözü, Şen & Karadağ, 2025).

It has been noted that the primary reason for the parallelism between the profit-sharing practices of participation banks and the interest rates of conventional banks is the intensive use of murabahah. Although the ideal model of participation financing rests on the profit-sharing instruments of mudarabah and musharakah, academic studies show that the bulk of participation financing is carried out through debt-based transactions such as murabahah and ijarah (Asutay & Yılmaz, 2025). Asutay and Yılmaz (2025) attribute the preference for debt-based financing over profit-and-loss-sharing models in Islamic finance to the financialisation process under way in this sector, warning of the risk of deviation from the system's ethical and fiqh foundations. Underlying this preference is the widespread belief that mudarabah and musharakah carry higher risk than murabahah in terms of information asymmetry, moral hazard, and monitoring costs. Tağtekin and Ünkaya (2022) highlight the lack of operational transparency in the profit-sharing mechanism of Islamic finance and point out that ambiguities regarding the transfer of fees and commissions earned from fund utilisation into the profit pool, and their distribution to stakeholders, may give rise to problems.

The empirical literature focusing on the Turkish case directly supports this pattern. Saraç and Zeren (2015) identified a long-run dependency relationship between the returns of participation banks and conventional bank interest rates in Turkey. Cevik and Charap (2011), examining Malaysia and Turkey together, found that in both countries Islamic and conventional bank returns have moved so closely over time as to be virtually indistinguishable. These findings correspond directly with the period-level comparison presented in the Data and Methodology and Findings sections of this study.

In the international literature, this convergence is explained within the framework of the “benchmarking hypothesis” and market competition. To remain viable within a competitive financial system, participation banks indirectly use conventional interest rates as a reference point in their pricing mechanisms (Khan, 2010; Sukmana & Ibrahim, 2017; Azmat, Skully, & Brown, 2020; Şener & Sugözü, 2023). As a recent example, Widarjono and Rafik (2023), using ARDL, nonlinear ARDL (NARDL), and Pooled Mean Group (PMG) methods in Indonesia and Malaysia, showed that Islamic financing rates are asymmetrically linked to conventional lending rates in the long run, responding quickly to rate decreases but stickily to rate increases. This finding suggests that the benchmarking behaviour of participation banks may have a nonlinear, direction-dependent structure. Beck, Demirgüç-Kunt and Merrouche (2013) find that, although differences exist between the business models of Islamic and conventional banks, broadly overlapping results are obtained in terms of efficiency and stability indicators. Hasan and Dridi (2011) show that the performance of Islamic banks during the global financial crisis moved largely in parallel with that of conventional banks. These studies suggest that the profit-share/interest parallelism is not a Turkey-specific anomaly but may be a structural feature of dual banking systems.

In conclusion, the existing literature reveals that, rather than the ideal theoretical profit-and-loss-sharing practice, participation banking's intensive practical use of debt-based instruments such as murabahah, together with the parallelism of profit-sharing rates with conventional interest rates, fuels “hidden interest” debates (Khan, 2010; Sukmana & Ibrahim, 2017). However, much of the literature addresses this parallelism at the level of qualitative observation or simple correlation claims, and the number of studies offering a systematic period-to-period comparison and an explicit

correlation statistic remains limited. This study aims to fill that gap through the seven-period descriptive comparison and correlation analysis presented in the following sections.

Theoretical Framework

The Core Principle of Islamic Finance: The Prohibition of Riba (Interest) and Profit-and-Loss Sharing

The foundation of Islamic finance rests on the principle that money alone is unproductive, but that trade and production activities may, as their outcome, generate profit or loss (Hassan & Lewis, 2007). Islamic finance is therefore built upon the prohibition of *riba* (interest) (Siddiqi, 1983). *Riba* is defined as a predetermined, unearned, risk-free and gratuitous return derived from money generating money between the parties (bank and customer). As an alternative to this religiously grounded prohibition, participation banks adopt the principle of profit-and-loss sharing. This principle requires that fund owners share commercial risk and profits according to predetermined ratios through *mudharabah* and *musharakah*, the two most important instruments of Islamic finance (Asutay & Yılmaz, 2025).

Profit-and-loss sharing requires that fund owners and participation banks share benefits or costs at predetermined ratios. This sharing enables the implementation of equitable distribution, the core objective of Islamic finance. The most important instruments of this model are *mudharabah*, based on a partnership of labour and capital, and *musharakah*, in which both parties contribute capital. These practices have the potential to enhance financial stability by integrating the banking system into the real economy. However, although participation banking financing models are theoretically designed in an ideal form, the intensive use in practice of the debt-based *murabahah* model, in place of the partnership-based instruments of *mudharabah* and *musharakah*, has given rise to a cautious approach toward this system. *Murabahah* refers to the bank purchasing, in its own name, the good requested by the customer, and then selling it to the customer on a deferred-payment basis with an added profit margin. Although Islamic law permits the bank to acquire ownership of such goods and sell them to the customer at a profit, the structure of *murabahah* forms the theoretical basis of the “hidden interest” critique that is the central subject of this study. These criticisms concentrate on two points.

First, *murabahah*, which is intensively used by participation banks, imposes a fixed cost on fund seekers by determining the profit margin before the purchase transaction takes place. This eliminates the profit-loss uncertainty that is a fundamental principle of trade. The fact that the bank holds the purchased goods for only a very short period, thereby avoiding genuine risk, is considered contrary to the spirit of Islamic finance and trade (Yaşar, 2021).

Second, there is the problem of indexation to interest rates. Academic studies have shown that conventional market interest rates are taken into account when determining profit margins and funding costs. This is a natural consequence of Islamic banks competing with conventional banks under free-market conditions (Prandi & Colecchia, 2021; Şener, 2025). This process indirectly indexes *murabahah* to interest and functionally brings it closer to interest (Sekreter et al., 2012), causing profit-sharing rates to move in parallel with market interest rates and giving rise to “hidden interest” criticisms.

Although *riba* is explicitly prohibited under Islamic law, modern participation banks rely largely on sale-based contracts (Asutay & Yılmaz, 2025). Although profit-and-loss sharing is theoretically the priority, in practice this sharing remains minimal. In this context, the profit shares distributed by participation banks are based on instruments (*murabahah* and *ijarah*) that produce predictable returns, which is why the criticism arises that these instruments function in an interest-like manner.

Beyond the definitional framework discussed above, the question of why a murabahah-dominated portfolio might produce a profit-sharing pattern that converges with the policy rate can be explained through three complementary mechanisms. The first is displaced commercial risk (DCR), one of the central concepts of Islamic Financial Services Board (IFSB) standards and the regulatory literature. When participation banks invest in fixed-return assets such as murabahah and ijarah, the return generated by these assets may fall below the prevailing market expectations of profit-sharing account holders. To avoid losing the competition for deposits, banks tend to transfer part of the profit share that would otherwise accrue to shareholders to account holders (through profit-equalisation reserves or similar mechanisms), bringing the return closer to the market rate (Archer & Karim, 2007). Second, underlying this behaviour is rate-of-return risk. Because the portfolio is weighted toward instruments with predetermined profit margins such as murabahah, the profit-sharing rate becomes sensitive to the prevailing market interest rate at the time it is set, rather than to the actual performance of the underlying assets. Third, in dual banking systems, competitive pressure pushes participation banks toward benchmarking behaviour. In an environment where depositors can easily switch to conventional banking, participation banks make conventional interest rates an indirect reference point in their pricing decisions (whether consciously or structurally) (Prandi & Colecchia, 2021). These three mechanisms (DCR, rate-of-return risk, and benchmarking behaviour) are not mutually exclusive; rather, they show that the dominant use of murabahah, combined with competitive pressure in the dual-banking environment, can structurally produce pricing convergence. The risk-management review by Rahahleh, Bhatti and Misman (2019) discusses in detail how these three mechanisms are interconnected within the Islamic finance risk-management literature.

Participation Banking Financing Instruments and Their Share in Turkey

The main contract types through which participation banks provide funds directly to customers are classified, in accordance with Islamic finance principles, as profit-and-loss sharing (mudarabah, musharakah), sale-based financing (murabahah), service-based financing (ijarah), and production/order-based financing (istisna, salam). Sukuk occupies a different classification level from these bilateral contract types rather than being a customer financing contract, it is a security issued for funding purposes in the capital markets, representing a share in an underlying asset or pool of contracts. For this reason, sukuk is excluded from the scope of the financing-type distribution presented in Table 2 below.

Murabahah is based on the principle of purchasing a specific good, requested by the customer, in cash or on credit, and selling it with an added profit margin. In Turkey, this method is widely used, particularly in consumer and commercial financing. Transparency and contractual terms are of great importance in its application (TKBB, 2025).

Ijarah is a form of financing in which customers lease assets owned by the bank for a specified period in exchange for a fee. It is used particularly in vehicle and equipment leasing, and is preferred by customers owing to its interest-free and flexible payment options.

Mudarabah is a partnership contract in which the capital owner (the participation bank) provides the funds while the labour partner (the customer/entrepreneur) contributes labour and management. The profit obtained is shared between the parties according to predetermined ratios. However, unless there is fault, negligence, or breach of contract on the part of either party, the financial loss is borne solely by the capital owner, while the labour partner loses only their labour and expected return. It is generally used to support the financing of investment projects or entrepreneurial activities. Being based on risk sharing, this type of financing has the potential to support sustainable growth (Raimi, Abdur-Rauf, & Ashafa, 2024).

Musharakah is a partnership-based Islamic finance model. The bank and the customer enter into specific projects and activities with joint capital. The aim is to share the profit arising from the

partnership and to reduce loss risk. This financing model plays an important role in Turkey for projects requiring large investment (Aktaş, 2016).

Istisna is a specific financing instrument that operates on the basis of goods or structure production according to customer demand. In this model, the bank is not required to produce the good itself. It generally finances production or construction by placing a separate istisna order with a manufacturer or contractor, and transfers the completed good/structure to the customer for a specified price upon completion. It is a specific application structured in accordance with the principles of interest-free financing.

In conclusion, participation banking financing models in Turkey possess a developed and diversified set of instruments in terms of compliance with both Islamic finance principles and modern banking practices. As will be shown in the following sections, despite this diversity, the intensity of use across instruments is distributed in a highly imbalanced manner.

Data and Methodology

This study adopts a descriptive-comparative research design. Its principal aim is to systematically analyse, on the basis of official institutional sources, the period-level trends between the profit-sharing rates applied by participation banks in Turkey and the CBRT policy rate, and to support the strength of this relationship with descriptive statistics. The study relies on secondary institutional statistics published openly by the CBRT Electronic Data Delivery System (EVDS), the Participation Banks Association of Turkey (TKBB), and the Banking Regulation and Supervision Agency (BDDK).

For the policy rate, the BIS-standard policy rate series compiled from the CBRT Electronic Data Delivery System (EVDS; TCMB, 2025b) was used. Monthly data for the 2017–2025 period were obtained from EVDS, while data for the 2005–2016 period were compiled from CBRT's official records. For the profit-sharing rate series, data compiled from the Participation Banks Association of Turkey's (TKBB) individual bank profit-sharing rate data were used. The periods covered are 1998–2019 for Albaraka Türk and Kuveyt Türk, 1998–2019 for Türkiye Finans, 2016–2019 for Vakıf Katılım, and 2015–2019 for Ziraat Katılım. For each period, the arithmetic mean of the one-year TL profit-sharing rates of these five banks was calculated. Profit-sharing data for the 2020–2025 period were compiled from the annual reports of the Participation Banks Association of Turkey (TKBB) and the Banking Regulation and Supervision Agency (BDDK). The Central Bank of the Republic of Turkey's (CBRT) statistical series on participation banks' profit sharing began publication in April 2025 and does not cover the 2020–2024 period retrospectively addressed by this study.

Annual averages were first calculated for both series. The 2005–2025 period was then divided into seven three-year sub-periods (2005–2007, 2008–2010, 2011–2013, 2014–2016, 2017–2019, 2020–2022, 2023–2025), and the arithmetic mean of these annual averages was calculated for each sub-period. The selection of these three-year periods was designed to correspond to identifiable regime shifts in Turkey's monetary-policy stance and in the participation banking sector. The 2005–2010 period reflects the adoption of inflation targeting and the recovery process following the global financial crisis, while the 2011–2016 period is characterised by relatively low interest rates and macroprudential easing. The 2017–2022 period is characterised by exchange-rate shocks, high volatility, and the expansionary policies prompted by the pandemic, whereas the 2023–2025 period covers the tight monetary-policy phase marked by high interest rates and disinflation. This periodisation was chosen to enable meaningful comparisons across periods. However, because defining sub-period boundaries differently could affect the sensitivity of the results, this issue is separately addressed as a limitation of the study in the Discussion and Conclusion sections.

After calculating period averages, a Pearson correlation coefficient and a simple linear regression were computed across the seven period-pairs to test the strength of the relationship between the two series beyond qualitative observation. This analysis yielded a value of $r = 0.976$ ($R^2 = 0.953$). This statistic moves the descriptive comparison beyond qualitative observation and quantifies the strength of co-movement between the two series. However, because it is computed using only $n = 7$ observations, the power and generalisability of the statistic remain limited. This study therefore presents this correlation not as a causal relationship, but as a descriptive indicator of period-to-period co-movement. For the composition of financing types, current financing-type distribution data published in BDDK's Banking Sector General Outlook Report (BDDK, 2025a) were used.

There are four fundamental limitations with respect to data and methodology. First, the analysis covers only one-year participation accounts denominated in Turkish lira foreign-currency- and gold-indexed accounts are excluded from the analysis. Second, because period averages are used, intra-period fluctuations (such as the 2018 exchange-rate shock or the rapid interest-rate increases after 2023) are excluded from the analysis. Third, the correlation coefficient computed with $n = 7$ observations reflects an aggregate-level relationship and lacks the causal-inference power that a monthly or quarterly time-series analysis (such as Granger causality or cointegration testing) would provide. Fourth, this study has deliberately chosen the CBRT policy rate as its comparison variable. A descriptive design based on the same-maturity TL deposit rate, the direct counterpart of participation-account profit shares, or a full-scale econometric model examining the transmission from the policy rate to the profit-sharing rate using monthly data (e.g., ARDL, cointegration), lies beyond the scope of this study and is proposed as a separate, complementary research design for future studies.

Findings

This study comparatively examines the profit-sharing rates applied by participation banks in Turkey and the policy rate observed in conventional banking over the 2005–2025 period. The assessment is carried out over seven three-year period averages, rendering visible the movements, similarities, and points of divergence of the two series over time.

The findings also offer explanatory clues as to the extent to which the practice of determining profit-sharing rates in participation banking, although theoretically grounded in the principle of profit-and-loss partnership, is associated with conventional rates owing to market conditions and benchmark rates.

Table 1: Comparison of the CBRT Policy Rate and Participation Banks' Average Profit-Sharing Rates (2005–2025)

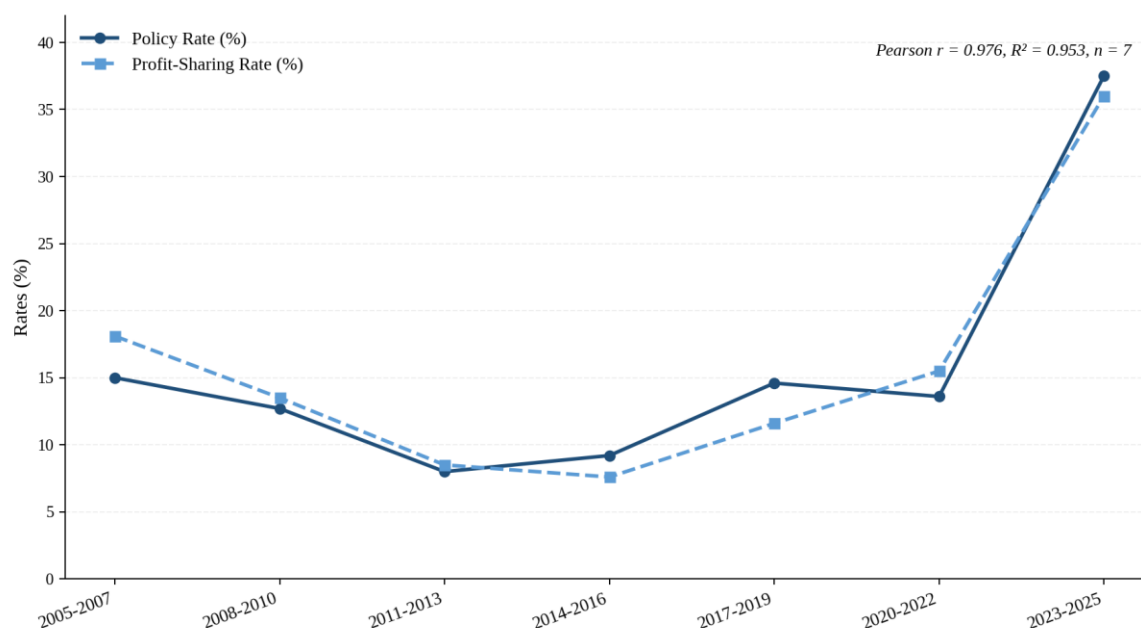
Period	Policy Rate (%)	Average Profit-Sharing Rate (%)	Spread
2005-2007	15.0	18.1	+3.1
2008-2010	12.7	13.5	+0.8
2011-2013	8.0	8.5	+0.5
2014-2016	9.2	7.6	–1.6
2017-2019	14.6	11.6	–3.0
2020-2022	13.6	15.5	+1.9
2023-2025	37.5	36.0	–1.5

Source: TCMB EVDS and TKBB individual bank profit-sharing data (Albaraka Türk, Kuveyt Türk, Türkiye Finans 1998–2019; Vakıf Katılım 2016–2019; Ziraat Katılım 2015–2019), calculated by the author.

The three-year averages presented in Table 1 were calculated to clarify the long-run trend in interest and profit-sharing rates. As can be seen, the gap between the two series varied from period to period, oscillating between +3.1 points (2005–2007) and –3.0 points (2017–2019). In the 2005–2013 period, profit-sharing rates ran above the policy rate (spread: +3.1, +0.8, +0.5 points), whereas in the 2014–2019 period the profit-sharing rate fell below the policy rate (–1.6 and –3.0 points). In 2020–2022, owing to the CBRT’s unconventional low-rate policy, the profit-sharing rate again exceeded the policy rate (+1.9 points), before falling below the policy rate once more during the 2023–2025 tightening period (–1.5 points). Rather than a simple, unidirectional narrowing, this pattern displays a fluctuating yet stable parallelism, with the two series remaining consistently close to one another over the course of twenty years.

To test this pattern quantitatively, the Pearson correlation coefficient computed across the seven period-pairs was found to be $r = 0.976$ ($R^2 = 0.953$). According to the linear regression result, a one-point increase in the policy rate is associated, on average, with an approximately 0.95-point increase in the profit-sharing rate (slope coefficient ≈ 0.95). Such a high correlation statistically supports the finding that, at the level of period averages, participation banks’ profit-sharing rates track the policy rate almost one-to-one in practice. Nevertheless, because the number of observations ($n = 7$) is small, this result should be interpreted as a descriptive rather than a causal relationship, and should be tested in future research using cointegration or Granger-causality tests with monthly or quarterly frequency data.

Figure 1: Comparison of the CBRT Policy Rate and Participation Banks’ Average Profit-Sharing Rates on a Three-Year-Average Basis (2005–2025)

Source: Prepared by the author using Table 1 data.

As shown in Figure 1, the comparative pattern between participation banks’ profit-sharing rates and the policy rate over 2005–2025 is clearly visible. Examination of the chart shows that the two series display a high degree of parallelism over time this visual pattern is consistent with the $r = 0.976$ correlation coefficient reported above. In the 2011–2013 period, the two series ran close to one another (spread: +0.5 points). In 2014–2016, the profit-sharing rate fell below the policy rate (–1.6 points), and this gap widened further in 2017–2019 (–3.0 points). In 2020–2022, the profit-sharing

rate once again exceeded the policy rate (+1.9 points), before falling below the policy rate again during the 2023–2025 tightening period (–1.5 points).

A pronounced decline in both profit-sharing returns and interest rates is observed during the 2011–2016 period. This decline can be associated with developments in global financial markets and the monetary policy implemented in Turkey. The upward trend that began after 2017 accelerated with the 2018 exchange-rate shock, and the banking sector experienced fluctuations during 2019–2021 owing to the effects of the Covid-19 pandemic. After 2023, the tight monetary policy implemented to combat inflation pushed both rates to their historically highest levels. The almost simultaneous reflection of these sharp increases in the policy rate onto profit-sharing rates confirms that participation banks' pricing behaviour is not independent of the policy rate.

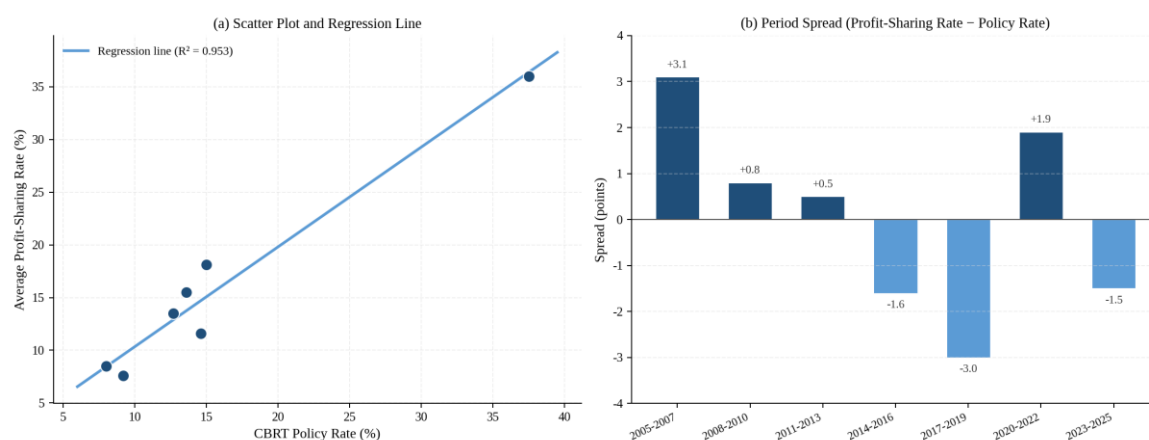
Overall, a very high correlation is found at the level of period averages between the profit-sharing rates applied by participation banks and the policy rate. This finding alone does not prove that participation banking constitutes “hidden interest” in either a legal or a fiqh sense; it may also stem from the two series responding similarly to common inflation and monetary-policy trends. Nevertheless, this strong pricing convergence provides period-level descriptive evidence bearing on the question, frequently raised in the Islamic finance literature, of whether participation banks constitute a genuine interest-free alternative or merely a different reflection of interest rates.

The descriptive statistics computed across the seven period-pairs are as follows: the policy rate has a mean of 15.80% (median 13.60%; standard deviation 9.93; minimum 8.0%; maximum 37.5%; coefficient of variation 62.9%), while the profit-sharing rate has a mean of 15.83% (median 13.50%; standard deviation 9.63; minimum 7.6%; maximum 36.0%; coefficient of variation 60.9%). The close similarity between the two series in terms of mean, median, and dispersion confirms that the parallelism observed in Figure 1 is also consistent at the distributional level.

Because the Pearson correlation ($r = 0.976$) is a measure sensitive only to linear relationships and extreme values, two additional correlation coefficients and a sensitivity analysis were computed to test the robustness of the result. The Spearman rank correlation was found to be $\rho = 0.857$ ($p = 0.014$) and Kendall's tau $\tau = 0.714$ ($p = 0.030$) both coefficients are statistically significant but noticeably lower than the Pearson coefficient. This difference suggests that the relationship is influenced to some extent by nonlinear components or extreme values. To test this, each period was sequentially removed from the dataset and seven separate “leave-one-out” Pearson correlations were computed the results range from $r = 0.842$ to $r = 0.986$. The lowest value is obtained when the 2023–2025 period the most extreme observation, reflecting Turkey's recent high-inflation/high-interest-rate regime is removed from the dataset. When this period is excluded, the correlation falls from $r = 0.976$ to $r = 0.842$. This finding indicates that part of the reported high correlation stems from a single extreme period, confirming the general statistical caution that correlation coefficients in a small sample such as $n = 7$ can be sensitive to extreme values. On the other hand, the fact that the correlation remains as high as $r = 0.842$ even after excluding the 2023–2025 period shows that the relationship is not driven solely by this single period, and that a strong co-movement exists among the remaining six periods as well.

These robustness checks do not eliminate the study's fundamental $n = 7$ limitation. The rank-based coefficients and the leave-one-out analysis only test the internal consistency of the existing seven period-pairs. Cointegration (ARDL/Johansen) or causality (Granger/Toda-Yamamoto) analyses conducted with monthly or quarterly raw data are stronger inferential tools capable of revealing intra-period dynamics and possible causal direction. However, these methods cannot be applied to this study's dataset, because profit-sharing data for the 2005–2016 period can only be compiled at the annual level. The robustness analyses presented here are therefore offered not as a substitute for causal inference, but to transparently report the extent to which the descriptive correlation finding withstands the small sample size.

Figure 2: The Relationship Between the Policy Rate and the Profit-Sharing Rate: (a) Scatter Plot and Regression Line, (b) Period Spread (2005–2025)

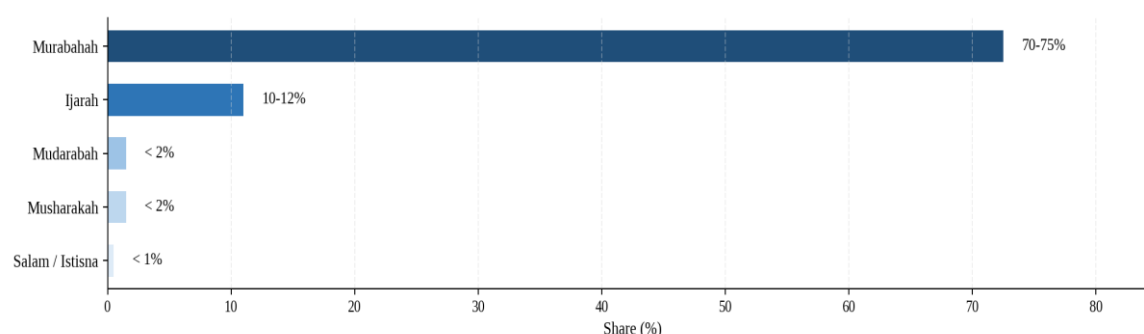

Source: Prepared by the author using Table 1 data. The regression line in panel (a) is based on the simple linear regression result ($R^2 = 0.953$).

Table 2: Financing Instruments Used in Turkish Participation Banking and Their Key Characteristics

Financing Instrument	Share (%)	Area of Application	Description
Murabahah	70-75	Trade and Consumer Financing	The participation bank first purchases the good requested by the customer, then sells it to the customer on a deferred-payment basis with a predetermined profit margin added.
Ijarah	10-12	Real Estate and Vehicle Financing	The participation bank purchases an asset and leases it to the customer for a specified period, earning rental income.
Mudarabah	< 2	Investment and Project Financing	The bank provides capital, while the entrepreneur contributes labour and management. The profit obtained is shared at predetermined ratios, while losses are borne in proportion to capital contribution.
Musharakah	< 2	Partnership and Entrepreneurship Financing	A partnership model in which both parties contribute capital. Profit is shared according to the contract, while losses are shared in proportion to capital shares.
Salam / Istisna	< 1	Agriculture and Production Financing	Financing methods based on advance payment for goods or products to be delivered in the future. Salam is generally used for agricultural products, while istisna is used for production and construction projects.

Source: Prepared by the author using BDDK (2025a), TKBB and TCMB datasets. Note: Share ranges do not sum exactly to 100%, owing to intra-period reporting differences and unclassified/other items. Shares are presented as approximate values based on current financing-type distribution data published by BDDK (2025a).

Figure 3: Composition of Financing Instruments in Turkish Participation Banking (Approximate Shares)

Source: Prepared by the author using Table 2 data. Shares are approximate values and do not sum exactly to 100%.

As shown in Table 2, debt-based murabahah is the most widely used participation-financing instrument in Turkey. Although the use of ijarah remains limited, partnership-based financing methods (mudarabah and musharakah) together remain very low, at only about 4%. Production- and order-based methods (istisna/salam) hold a negligible share of below 1%. These data, compiled from BDDK, TKBB, and CBRT, offer a clear finding regarding the distribution of participation-banking financing types in Turkey. Although participation banking theoretically has access to a wide variety of Islamic financing options, in practice it is concentrated predominantly on a single instrument (murabahah). When considered together with the high degree of parallelism between profit-sharing rates and interest rates, this concretises the gap between the sector's risk-sharing ideal and its practical application.

According to data published in BDDK's Banking Sector General Outlook Report (BDDK, 2025a), murabahah accounts for approximately 70–75% of the total portfolio. Ijarah transactions rank second with a 10–12% share, while partnership-based financing methods such as mudarabah and musharakah together remain at approximately 4%. This distribution reveals that, although participation banking appears theoretically consistent with Islamic methods, in practice it relies on murabahah transactions that are functionally similar to commercial loans.

According to TKBB's current activity and statistical publications, participation banks' share of the total banking sector has reached approximately 9.8%. This strategic market-share target of 15% (TKBB, 2025) has not yet been achieved. This finding reveals that the sector is growing, but faces limitations in reaching the targeted level.

According to CBRT's (2025a) profit-sharing statistics for participation banks, commercial loan interest rates in the current period stand at approximately 32–34%, while participation banks' profit-sharing rates stand at approximately 31–33%. However, because the commercial loan interest rate is an indicator reflecting the bank's cost of extending funds, it differs from the conventional deposit rate that is the direct counterpart of the profit-sharing rate. The proximity between these two rates should be read as a general observation regarding the loan-deposit margin, rather than presented as direct evidence of a profit-share/deposit-rate relationship. At most, this proximity indicates that participation banks' pricing behaviour is sensitive to conventional market rates.

Discussion

The findings clearly reveal the gap between the theoretical ideal and the practical application of participation banking in Turkey. The core principle of Islamic finance is the prohibition of riba and profit-and-loss sharing. However, as shown in Table 2 and Figure 3, approximately 90% of participation banking transactions are concentrated in debt-based instruments (murabahah and

ijarah), while partnership-based transactions (mudarabah/musharakah) remain at only about 4%. These ratios show that participation banks predominantly use debt-based transactions, and that risk-sharing practices, the essence of Islamic finance, remain marginal.

According to TKBB's current activity report/statistical data, participation banks' share of the overall banking sector has risen to approximately 9.8%. However, it is noted that the market share has not yet reached the strategically targeted level of 15% (TKBB's 2021–2025 Strategy Update Report). This indicates that the sector is developing, but carries structural limitations in terms of product diversity and customer portfolio.

According to CBRT's (2025a) current profit-sharing statistics, commercial loan interest rates stand at 32–34%, while participation banks' profit-sharing rates stand at 31–33%. Because the commercial loan interest rate and the profit-sharing rate are different economic indicators, this observation should be interpreted with caution; nonetheless, in terms of general direction, it indicates that the period-to-period parallelism reported in Table 1 and supported by the $r = 0.976$ correlation coefficient persists in current data as well. Similar findings appear in the literature. El-Gamal (2006) argues, through the “different form, similar outcome” approach, that Islamic and conventional banking overlap in terms of economic function. Ercan, Karahanoğlu, and Walter (2021), focusing specifically on Turkey, emphasise that participation banks closely resemble conventional banks in terms of pricing behaviour owing to their intensive use of debt-based methods (murabahah), raising the question of whether participation banking is “truly interest-free.”

In this context, the answer to the question “profit sharing or hidden interest?” differs at the normative and empirical levels. Normatively, murabahah and conventional lending diverge from one another in terms of contract structure and the flow of ownership: murabahah rests on the sale of goods and cost-plus pricing, whereas ijarah rests on a rental-income flow. Empirically, however, the strong correlation between the rates ($r = 0.976$) and the prevalence of debt-based product use reveal that pricing behaviour shows a high degree of parallelism with interest-based banking. An appropriate assessment may therefore be that “the contractual form differs, but pricing behaviour is largely similar.”

The international literature also shows that this pattern is not unique to Turkey. Ledhem and Mekidiche (2021) examined Islamic banking systems in Southeast Asia using a panel-data method and, while demonstrating the relationship between Islamic finance and economic growth, pointed out that Islamic banking practices in the region face similar scaling problems. This finding supports the study's assessment that the “hidden interest” debate may be a structural feature specific to dual-banking systems. In conclusion, in Turkey, where the profit-sharing rate and the policy rate move so closely together, the distribution of participation financing products concretises the tension between the ideal of Islamic finance and its practical application. This tension both fuels the “hidden interest” debates and provides decision-makers with a concrete rationale for increasing product diversity and improving scaling and pricing transparency in partnership-based contracts.

Conclusion and Policy Recommendations

Using data from official institutions (BDDK, CBRT, TKBB) and the current international literature, this study has examined the present state of participation banks in Turkey through a seven-period descriptive comparison supported by a correlation analysis ($r = 0.976$; $R^2 = 0.953$). According to TKBB's current data, participation banks' share of the total banking sector remains at 9.8%, below the strategic target of 15%. BDDK's (2025a) Banking Sector General Outlook Report reveals that product diversity is concentrated at a rate approaching 80% in debt-based transactions (murabahah, ijarah), while partnership-based contracts (mudarabah, musharakah) remain at only about 4%. CBRT's (2025a) current statistics confirm a substantial convergence between conventional banks' interest rates and participation banks' profit-sharing rates.

The academic literature also supports these findings. El-Gamal (2006) argues that Islamic finance is generally in a “different form, similar outcome” relationship with conventional banking. Asutay (2012) criticises Islamic social finance’s neglect of partnership- and risk-based financing methods as a deviation from the essence of the system. Ercan, Karahanoğlu, and Walter (2021) emphasise that participation banks in Turkey converge toward conventional banks in terms of pricing behaviour owing to their intensive reliance on debt-based methods (murabahah). Ledhem and Mekidiche (2021) add an international comparative dimension to this finding by showing, in the Southeast Asian case, that the Islamic finance-growth relationship falls short of its potential owing to the limited use of partnership-based instruments.

Table 3: Policy Recommendations for Participation Banking

Policy Area	Concrete Recommendation	Expected Impact
Product Diversity	Encouraging partnership-based financing models such as mudarabah and musharakah	Strengthens the distinctive structure of participation banking by increasing risk sharing.
Alignment with the Real Economy	Expanding the use of production- and order-based financing instruments such as salam and istisna	Supports access to financing for the agriculture, industry, and production sectors.
Pricing Transparency	More detailed public disclosure of profit-sharing calculation and distribution processes	Increases transparency and enables sounder assessment of debates on the profit-share/interest relationship.
Regulatory Framework	Developing incentive mechanisms for partnership-based products	Contributes to the sector’s sustainable growth by increasing financing diversity.
Financial Literacy	Expanding education and awareness activities on participation finance	Increases customer awareness and confidence in the sector.
International Perspective	Examining successful practices in Malaysia, Indonesia, and the Gulf countries	Supports international experience transfer and sectoral competitiveness.

Source: Prepared by the author based on BDDK (2025a), TKBB (2025), and TCMB (2025a) data and the related literature.

The policy recommendations presented in Table 3 are built on the study’s principal findings. The results obtained show that participation banking’s share within the banking sector remains limited. They confirm that the financing structure is concentrated largely in debt-based products, and that profit-sharing rates co-move with the policy rate to a high degree. These findings reveal the need for new policies and practices aimed at strengthening the distinctive structure of participation banking. The theoretical background of these recommendations is supported by the work of El-Gamal (2006), who draws attention to the tension between formal compliance and substantive difference in Islamic finance. Mergaliyev et al. (2021), who highlight ethical and social-performance dimensions and Asutay (2012), who develops critiques of participation finance’s drift away from its social objectives.

The findings reflect a strong co-movement between participation banking’s profit-sharing rates and the policy rate; as emphasised throughout the study, this tendency should be read not as evidence of a hidden interest mechanism, but as a pricing convergence. Nevertheless, owing to the study’s descriptive and comparative design, the relationships obtained cannot be interpreted causally. It is therefore important for future studies to examine the direction and dynamics of this relationship using higher-frequency datasets and inferential econometric methods. In addition, the use of bank-level micro data would contribute to a more detailed assessment of differences across participation banks. Jointly considering the bank-specific and macroeconomic determinants that influence profit-

---

sharing rates could offer a more comprehensive framework for understanding the pricing behaviour of participation banking.

www.turkishstudies.net/economy**Turkish Studies - Economics, Finance, Politics**

eISSN: 2667-5625

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

Katılım Bankacılığında Kâr Payı Oranları ile Politika Faizi Arasındaki Yapısal Paralellik: Türkiye Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz (2005-2025)

Giriş

Katılım bankacılığı, geleneksel faiz temelli finansal yöntemlere alternatif olarak ortaya çıkan, İslami finansman ilkelerine dayanan ve kâr-zarar paylaşımı esasına göre faaliyet gösteren bir bankacılık modeli olarak tanımlanmaktadır. Geleneksel faiz temelli modeli çevreleyen yapısal riskler ve etik sorunların yanı sıra küresel finans sisteminde sık sık yaşanan mali krizler alternatif arayışını hızlandırmıştır. Faizsizlik prensibi ve risk paylaşımına dayalı uygulamaları nedeniyle İslami finans ve onun temel kurumlarından biri olan katılım bankacılığı, küresel olarak en hızlı büyüyen finans sektörlerinden biri olarak dikkat çekmektedir (Almarzoqi, Mansour, & Krichene, 2018; Alexakis vd., 2019). Ancak sektörün hızlı büyümesi ve küresel finans sistemine entegrasyonu, İslami ilkelere dayalı kâr paylaşımı ile geleneksel bankalar tarafından uygulanan faiz oranları arasındaki yüksek derecede paralellik (Uddin, Ali & Radwan, 2019) teorik ideal ile uygulama arasında çelişkiler meydana getirmektedir (Asutay & Yılmaz, 2025).

Katılım bankacılığının temel felsefesi kâr ve zarar paylaşımı, sosyal adalet, adil gelir dağılımı ile faiz ve spekülasyonun yasaklanması ilkelerine dayanmaktadır. Bu ilkeler, sistemin reel ekonomiye doğrudan katkı sağlama ve etik adalet ilkesini gerçekleştirme amacının özünü oluşturmaktadır (Ishak & Nasir, 2021). Ancak uygulamada kâr-zarar paylaşımıyla ilişkili yüksek risk nedeniyle sabit getirili işlemlere aşırı bağımlılık görülmektedir (Ayub, 2007; Japarova & Shener, 2021). Geleneksel bankacılığa bu yakınsama, “İslami finansın finansallaşması” olarak adlandırılmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla İslami finansın temel prensiplerinden uzaklaşıldığı yönündeki eleştirilere neden olmaktadır (Ergeç & Kaytancı, 2014; Rahahleh, Bhatti & Misman, 2019; Asutay & Yılmaz, 2025).

Bu bağlamda, katılım bankacılığının temelini oluşturan kâr paylaşımı (profit-sharing) uygulaması ile geleneksel bankacılıktaki faiz uygulamaları arasındaki benzerlik hem akademik hem de dini otoriteler arasında yoğun tartışmalara konu olmaktadır (Chapra, 2000; El-Gamal, 2006; Asutay, 2007; Hassan & Choudhury, 2019). Bu nedenle en kritik ve tartışmalı soru şudur: “Kâr paylaşımı gerçekten risk paylaşımının bir sonucu mu, yoksa geleneksel bankacılığın örtük bir başka faiz biçimi mi?” Akademik çalışmalar, katılım bankalarının kâr payı oranları ile geleneksel bankaların faiz oranları arasında güçlü bir korelasyon ve yakınsama olduğunu ampirik olarak ortaya koymaktadır (Prandi & Colecchia, 2021). İslami finasta risk yönetimi alanındaki gelişmeleri değerlendiren geniş kapsamlı bir derleme de bu yakınsamanın doğurduğu risk yönetimi tartışmalarına işaret etmektedir (Rahahleh, Bhatti & Misman, 2019). Bu yakınsamanın, katılım bankaları tarafından borç temelli murâbaha finansman araçlarının yoğun kullanımıyla birleşmesi, “örtük faiz” eleştirisini güçlendirmektedir (Warde, 2000; Archer & Karim, 2007; Samar, 2019).

Literatürün bu soruyu tam olarak çözememesinin temel nedeni, mevcut çalışmaların büyük ölçüde niteliksel gözlem veya tek bir ülke dönemine özgü korelasyon iddiaları düzeyinde kalması ve Türkiye örneğinde sistematik, dönemler arası ve nicel bir çerçevede ele alan bir çalışmanın bulunmamasıdır. Bu çalışma, söz konusu kritik konuyu İslami finans ilkeleri ve ekonomi disiplininin sentezi çerçevesinde Türkiye özelinde incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın özgün katkısı üç boyutludur: (i) Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) verilerini kullanarak Türk katılım bankacılığındaki yapısal sapmayı (murâbahanın baskınlığı) yedi adet üçer yıllık alt dönem üzerinden sistematik biçimde ortaya koymak; (ii) bu betimsel karşılaştırmayı, dönem düzeyinde hesaplanan bir Pearson korelasyon katsayısı ile sayısallaştırarak mevcut literatürdeki büyük ölçüde niteliksel gözlemleri ampirik bir referans noktasına bağlamak ve (iii) elde edilen bulguları, uluslararası İslami finans literatürüyle karşılaştırarak somut politika önerileri geliştirmektir. Çalışma, katılım bankacılığının faaliyetlerinde farklı finansman araçları kullanmasına rağmen, adil dağıtım ve risk paylaşımı ilkelerine ne ölçüde uygun olduğunu sorgulamakta, kâr-zarar idealinden sapmalar üzerine küresel literatürü de değerlendirmektedir. Son olarak, bulgular özetlenerek sistemin ideal felsefesine geri dönmesi için somut politika önerileri sunulmaktadır (Katılım bankası ve faizsiz bankacılık için bk. Bayazıt Hayta & Poyraz, 2018; Nakiboğlu & Levent, 2018; Parlakkaya & Demirci, 2017; Yazıcı, 2020; Yanık & Sümer, 2017; Çakar, 2018; Ersin & Duran, 2017; Kavut, 2025; Armağan, 2025; Dayı et al., 2020; Ekinci, 2019; Kahraman et al., 2020; Kazancı, 2023, 2024; Öner, 2022; Özer, 2024; Özkan, 2019; Pehlivanoğlu et al., 2022; Sökmen et al., 2024; Sönmez, 2025; Şeyranlıoğlu & Karavardar, 2019).

Literatür Taraması

Katılım bankacılığı literatüründe yoğun olarak tartışılan konu, sundukları kâr payı oranlarının geleneksel faiz oranlarıyla ne derece karşılaştırılabilir olduğudur. İslami finans, risk ve kâr-zarar paylaşımına dayalı bir model öngörse de kâr payı oranlarının pratikte faiz oranlarına benzer olduğuna dair güçlü kanıtlar bulunmaktadır. Bu durum, “kâr payı mı, örtük faiz mi?” tartışmalarına yol açmaktadır. İslami finans, gelir adaleti, reel üretim, etik kurallar ve risk paylaşımı temelinde ortaya çıkmış olsa da katılım bankalarının gelişmesiyle birlikte bu bakış açısı daha çok satış odaklı bir finansal modele doğru kaymıştır (Warde, 2009).

Akademik çalışmalar katılım bankalarının alternatif olarak sunduğu kâr payı oranlarının geleneksel bankaların faiz oranlarına oldukça yakın ve paralel olduğunu ortaya koymuştur (Sekreter vd., 2012; Avcı & Aktaş, 2015; Japárova & Shener, 2021; Prandi & Colecchia, 2021). Küresel çalışmalar da katılım bankaları tarafından sunulan kâr payı oranlarının geleneksel faiz oranlarını takip ettiğini göstermektedir (Habib & Masih, 2017; Busari vd., 2022; Nawaz, 2019). Saeed vd. (2023), Malezya’da yaptıkları çalışmada, İslami bankalar tarafından dağıtılan kâr payı oranlarının geleneksel banka oranlarından etkilendiğini ortaya koymuştur. Prandi ve Colecchia (2021), geleneksel banka faiz oranları ile İslami finansmandaki kâr payı oranları arasındaki yakınsamayı incelemiş ve küresel İslami finansmanın geleneksel bankacılık faiz oranlarına yaklaşmasının rekabetçi piyasa koşullarında varlığını sürdürme gerekliliğinden kaynaklandığını belirtmiştir. Nouman vd. (2022), faiz oranlarının İslami finansman oranları üzerindeki etkisini incelemiş ve bu bağımlılığın İslami finansın da dolaylı olarak faiz oranı riskine maruz kaldığı anlamına geldiğini ortaya koymuştur.

Benzer şekilde Türkiye özelinde yapılan çalışmalar da kâr payı oranlarının geleneksel faiz oranları ile yüksek bir korelasyon gösterdiğini ortaya koymuştur (Ercan, Karahanoğlu & Walter, 2021; Japárova & Shener, 2021). Baykuş ve Bektaş (2021), katılım bankalarında kâr payı oranları ile faiz oranları arasında çift yönlü bir nedensel ilişki olduğunu bulmuştur. Tekin, Atasoy ve Ertuğrul (2017), katılım bankalarında kâr payı ve faiz oranlarının krizler ve şoklar dışında belirli bir seviyede sabit kaldığını tespit etmiştir. Avcı ve Aktaş (2015), Türk bankacılığı üzerine yaptıkları araştırmada,

katılım bankalarının kâr payı oranlarının geleneksel bankaların uyguladığı faiz oranlarına oldukça yakın olduğunu savunmuştur. Samar (2019), bu yakınsamanın fıkıh tartışmalarını yeniden gündeme getirdiğini ve katılım bankalarının İslami finans ve faizsizlik ilkeleriyle uyumluluğu konusunda tartışmalar doğurduğunu belirtmiştir. Bunun temel nedeninin katılım bankalarının piyasa koşullarını ve geleneksel bankaların faiz oranlarını takip etmesi olduğu ileri sürülmektedir (Sekreter vd., 2012; Sugözü, Şen & Karadağ, 2025).

Katılım bankalarının kâr payı uygulamaları ile geleneksel bankaların faiz oranları arasındaki paralelliğin temel nedeninin, murâbahanın yoğun olarak kullanılması olduğu belirtilmektedir. Katılım finansmanının ideal modeli, kâr paylaşım araçları olan mudâra ve müşareke uygulamalarına dayansa da akademik çalışmalar katılım finansmanının büyük bir kısmının murâbaha ve icâre gibi borç temelli işlemler yoluyla gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır (Asutay & Yılmaz, 2025). Asutay ve Yılmaz (2025), İslami finansman alanında kâr-zarar paylaşımı modelleri yerine borç temelli finansmanın tercih edilmesinin nedeninin bu sektördeki finansallaşma süreci olduğunu belirtmiş ve katılım sisteminin etik ve fıkıh temellerinden sapma tehlikesine karşı uyarıda bulunmuştur. Bu tercihin ardında, mudâra ve müşarekenin bilgi asimetrisi, ahlaki tehlike (moral hazard) ve izleme maliyetleri bakımından murâbahaya kıyasla daha yüksek risk taşıdığı yönündeki yaygın kanı yer almaktadır. Tağtekin ve Ünkaya (2022), İslami finansın kâr payı mekanizmasında operasyonel şeffaflığın eksikliğini vurgulamakta ve fon kullanımından elde edilen ücret ve komisyonların kâr havuzuna aktarılması ve paydaşlara dağıtılması konusundaki belirsizliklerin sorunlara yol açabileceğine işaret etmektedir.

Türkiye örneğine odaklanan ampirik literatür bu örüntüyü doğrudan desteklemektedir. Saraç ve Zeren (2015), Türkiye’de katılım bankalarının getirileri ile geleneksel banka faiz oranları arasında uzun dönemli bir bağımlılık ilişkisi tespit etmiştir. Cevik ve Charap (2011) ise Malezya ve Türkiye’yi birlikte inceledikleri çalışmalarında, her iki ülkede de İslami ve geleneksel banka getirilerinin zaman içinde birbirinden ayırtılamayacak ölçüde yakın seyrettiğini ortaya koymuştur. Bu bulgular, çalışmanın Veri ve Metodoloji ile Bulgular bölümlerinde sunulan dönemsel karşılaştırmayla doğrudan örtüşmektedir.

Uluslararası literatürde bu yakınsama, “benchmarking hipotezi” ve piyasa rekabeti çerçevesinde açıklanmaktadır. Katılım bankaları, rekabetçi bir finansal sistem içinde varlıklarını sürdürebilmek için fiyatlama mekanizmalarında dolaylı olarak geleneksel faiz oranlarını referans almaktadır (Khan, 2010; Sukmana & Ibrahim, 2017; Azmat, Skully, & Brown, 2020; Şener & Sugözü, 2023). Güncel bir örnek olarak Widarjono ve Rafik (2023), Endonezya ve Malezya’da ARDL, doğrusal olmayan ARDL (NARDL) ve Ortalanmış Grup (PMG) yöntemlerini kullanarak İslami finansman oranlarının geleneksel kredi faizine uzun dönemde asimetric biçimde bağlı olduğunu, faiz düşüşlerine hızlı, artışlara ise yapışkan (sticky) tepki verdiğini göstermiştir. Bu bulgu, katılım bankalarının kıyaslama davranışının doğrusal olmayan ve yöne bağlı bir yapıya sahip olabileceğini düşündürmektedir. Beck, Demirgüç-Kunt ve Merrouche (2013), İslami ve geleneksel bankaların iş modelleri arasında farklar bulursa da etkinlik ve istikrar göstergeleri bakımından örtüşen sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Hasan ve Dridi (2011) küresel finansal kriz döneminde İslami bankaların performansının geleneksel bankalarla büyük ölçüde paralel seyrettiğini göstermiştir. Bu çalışmalar, kâr payı-faiz paralelliğinin Türkiye’ye özgü bir anomali değil, ikili bankacılık sistemlerinin (dual banking systems) yapısal bir özelliği olabileceğini düşündürmektedir.

Sonuç olarak, mevcut literatür, katılım bankacılığının ideal teorik kâr-zarar paylaşımı uygulaması yerine, pratikte murâbaha gibi borç temelli uygulamaların yoğun kullanımı ve kâr payı oranlarının geleneksel faize paralellik göstermesi nedeniyle “örtük faiz” tartışmalarını beslediğini ortaya çıkarmaktadır (Khan, 2010; Sukmana & Ibrahim, 2017). Bununla birlikte literatürün büyük bölümü, bu paralelliği niteliksel gözlem veya basit korelasyon iddiaları düzeyinde ele almakta, dönemler arası sistematik bir karşılaştırma ve açık bir korelasyon istatistiği sunan çalışma sayısı

sınırlı kalmaktadır. Çalışma, izleyen bölümlerde sunulan yedi dönemlik betimsel karşılaştırma ve korelasyon analiziyle bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

Teorik Çerçeve

İslami Finansın Temel Prensibi: Riba (faiz) Yasağı ve Kâr-Zarar Paylaşımı

İslami finansın temeli, paranın tek başına verimsiz olduğu ancak ticaret ve üretim faaliyetlerinin sonucu olarak kâr veya zarar getirebileceği ilkesine dayanmaktadır (Hassan & Lewis, 2007). Bu nedenle İslami finans, riba (faiz) yasağı üzerine inşa edilmiştir (Siddiqi, 1983). Riba, taraflar (banka-müşteri) arasında önceden belirlenmiş, hak edilmemiş, risksiz ve karşılıksız olarak kabul edilen, paradan para türetilerek elde edilen getiri biçiminde tanımlanmaktadır. Bu dini temelli yasağın bir alternatifi olarak katılım bankaları, kâr ve zarar paylaşımı ilkesini benimser. Bu ilke, fon sahiplerinin ticari risk ve kârları, İslami finansın en önemli iki aracı olan mudârabe ve müşareke aracılığıyla önceden belirlenmiş oranlara göre paylaşmasını gerektirir (Asutay & Yılmaz, 2025).

Kâr ve zarar paylaşımı, fon sahiplerinin ve katılım bankalarının önceden belirlenmiş oranlarda fayda veya maliyet paylaşmasını gerektirir. Bu paylaşım, İslami finansın temel amacı olan adil paylaşım ilkesinin uygulanmasını sağlar. Bu modelin en önemli araçları, emek ve sermaye ortaklığına dayanan mudârabe ile her iki tarafın sermaye ortaklığına dayandığı müşareke'dir. Bu uygulamalar bankacılık sistemini reel ekonomiye entegre ederek finansal istikrarı artırma potansiyeline sahiptir. Ancak katılım bankacılığı finansman modelleri teorik olarak ideal biçimde tasarlanmış olsa da pratikte ortaklık temelli mudârabe ve müşareke araçları yerine borç temelli murâbaha modelinin yoğun kullanımı bu sisteme karşı temkinli bir yaklaşıma yol açmaktadır. Murâbaha, bankanın müşterinin talep ettiği malı kendi adına satın alıp kâr marjı ekleyerek müşteriye kredili olarak satmasıdır. İslam hukuku, bankanın söz konusu malların mülkiyetini elde etmesine ve bunları müşteriye kârla satmasına izin verse de murâbaha yapısı bu çalışmanın ana konusu olan “örtük faiz” eleştirisinin teorik temelini oluşturmaktadır. Bu eleştiriler iki noktada yoğunlaşmaktadır.

Birincisi, katılım bankaları tarafından yoğun olarak kullanılan murâbaha, satın alma işleminden önce kâr marjını belirleyerek fon talep edenlere sabit bir maliyet yüklemektedir. Bu durum ticaretin temel ilkesi olan kâr-zarar belirsizliğini ortadan kaldırır. Bankanın satın aldığı malları çok kısa süre elinde tutarak fiilî riskten kaçınması İslami finans ve ticaretin ruhuna aykırı bulunmaktadır (Yaşar, 2021).

İkincisi, faiz oranlarına endeksleme sorunudur. Akademik çalışmalar, kâr marjlarının ve fonlama maliyetlerinin belirlenmesinde piyasa faiz oranlarının dikkate alındığını göstermiştir. Bu durum, İslami bankaların serbest piyasa koşullarında geleneksel bankalarla rekabet etmesinin doğal bir sonucudur (Prandi & Colecchia, 2021; Şener, 2025). Bu süreç murâbahayı dolaylı olarak faize endeksler ve işlevsel olarak faize yaklaştırır (Sekreter vd., 2012). Dolayısıyla kâr payı oranlarının piyasa faiz oranlarıyla paralel hareket etmesine ve “örtük faiz” eleştirilerine yol açmaktadır.

Riba'nın İslam hukukunda açıkça yasaklanmış olmasına karşın, modern katılım bankaları büyük ölçüde satışa dayalı sözleşmelere dayanmaktadır (Asutay & Yılmaz, 2025). Kâr ve zarar paylaşımı teorik olarak öncelikli olsa da pratikte bu paylaşım asgari düzeyde kalmaktadır. Bu bağlamda, katılım bankaları tarafından dağıtılan kâr payları önceden öngörülebilir getirilerle sonuçlanan araçlara (murâbaha ve icâre) dayanmakta ve bu nedenle söz konusu araçların faiz benzeri işlediği eleştirisi gündeme gelmektedir.

Yukarıda tartışılan tanımsal çerçevenin ötesinde, murâbaha ağırlıklı bir portföyün neden politika faiziyle yakınsayan bir kâr payı örüntüsü üretebileceği üç tamamlayıcı mekanizma üzerinden açıklanabilir. Birincisi, İslami Finansal Hizmetler Kurulu (IFSB) standartlarının ve düzenleyici literatürün merkezi kavramlarından biri olan yerinden edilmiş ticari risktir (displaced commercial risk, DCR). Katılım bankaları, murâbaha ve icâre gibi sabit getirili varlıklara yatırım yaptıklarında, bu varlıkların ürettiği getiri, katılma hesabı sahiplerinin o anki piyasa beklentilerinin altında kalabilir.

Bankalar, mevduat rekabetini kaybetmemek için pay sahiplerine ait kâr payından hesap sahiplerine aktarım yaparak (kâr eşitleme rezervleri veya benzeri mekanizmalarla) getiriye piyasa oranına yaklaştırma eğilimindedir (Archer & Karim, 2007). İkincisi, bu davranışın kaynağında getiri oranı riski (rate-of-return risk) yer alır. Portföyün ağırlıklı olarak murâbaha gibi önceden belirlenmiş kâr marjlı araçlardan oluşması, kâr payı oranının fiili varlık performansından çok, belirlenme anındaki piyasa faiz oranına duyarlı hâle gelmesine yol açar. Üçüncüsü, ikili bankacılık sistemlerinde (dual banking) rekabetçi baskı, katılım bankalarını kıyaslama davranışına (benchmarking) yöneltir. Mevduat sahiplerinin geleneksel bankacılığa kolayca geçebildiği bir ortamda, katılım bankaları fiyatlama kararlarında (bilinçli veya yapısal olarak) geleneksel faiz oranlarını dolaylı bir referans noktası hâline getirir (Prandi & Colecchia, 2021). Bu üç mekanizma (DCR, getiri oranı riski ve kıyaslama davranışı) birbirini dışlamaz aksine, murâbahanın baskın kullanımı ile ikili bankacılık ortamındaki rekabetçi baskının bir araya gelerek fiyatlama yakınsamasını yapısal olarak üretebileceğini göstermektedir. Rahahleh, Bhatti ve Misman'ın (2019) risk yönetimi derlemesi, bu üç mekanizmanın İslami finans risk yönetimi literatüründe nasıl birbirine bağlandığını ayrıntılı biçimde ele almaktadır.

Türkiye’de Katılım Bankacılığı Finansman Türleri ve Payı

Katılım bankalarının müşteriye doğrudan fon kullandığı başlıca sözleşme türleri, İslami finans ilkelerine uygun olarak kâr-zarar paylaşımı (mudârabe, müşareke), satışa dayalı finansman (murâbaha), hizmete dayalı finansman (icâre) ve üretim/sipariş temelli finansman (istisna, selem) şeklinde sınıflandırılmaktadır. Sukuk ise bu ikili sözleşme türlerinden farklı bir sınıflandırma düzeyinde yer alır. Bir müşteri finansman sözleşmesi değil, altında yatan varlık veya sözleşme havuzundaki ortaklık payını temsil eden, sermaye piyasasında fonlama amacıyla ihraç edilen bir menkul kıymettir. Bu nedenle sukuk, izleyen bölümde sunulan Tablo 2’deki finansman türü dağılımının kapsamı dışında tutulmuştur.

Murâbaha, müşterinin talebi üzerine belirli bir malın nakit veya kredi ile satın alınıp kâr marjı eklenerek satılması ilkesine dayanır. Türkiye’de bu yöntem, özellikle tüketici ve ticari finansman alanında yaygın olarak kullanılmaktadır. Uygulamasında şeffaflık ve sözleşme şartları büyük önem taşımaktadır (TKBB, 2025).

İcâre, müşterilerin belirli bir bedel karşılığında bankanın sahip olduğu varlıkları belirli bir süre için kiraladığı bir finansman türüdür. Özellikle araç ve ekipman kiralamada kullanılır. Faizsiz ve esnek ödeme seçenekleri nedeniyle müşteriler tarafından tercih edilmektedir.

Mudârabe, sermaye sahibinin (katılım bankası) fonu sağladığı, emek sahibinin (müşteri/girişimci) ise emek ve yönetim katkısında bulunduğu bir ortaklık sözleşmesidir. Elde edilen kâr taraflar arasında önceden belirlenen oranlara göre paylaşılır. Ancak taraflardan birinin kusuru, ihmali veya sözleşme ihlali bulunmadıkça finansal zararı yalnızca sermaye sahibi üstlenir, emek sahibi ise yalnızca emeğini ve beklenen getirisini kaybeder. Genellikle yatırım projelerinin veya girişimcilik faaliyetlerinin finansmanını desteklemek için kullanılır. Risk paylaşımına dayanan bu finansman türü sürdürülebilir büyümeyi destekleme potansiyeline sahiptir (Raimi, Abdur-Rauf, & Ashafa, 2024).

Müşareke, ortaklığa dayalı bir İslami finans modelidir. Banka ve müşteri, ortak sermaye ile belirli proje ve faaliyetlere girer. Amaç ortaklıktan doğan kârı paylaşmak ve zarar riskini azaltmaktır. Bu finansman modeli, Türkiye’de büyük yatırım gerektiren projelerde önemli bir rol oynamaktadır (Aktaş, 2016).

İstisna, müşteri talebine göre mal veya yapı üretimi temelinde çalışan özel bir finansman aracıdır. Bu modelde banka malı bizzat üretmek zorunda değildir. Genellikle üreticiyle veya müteahhitle ayrı bir istisna sözleşmesi yaparak üretimi veya inşayı sipariş yoluyla finanse eder ve

tamamlanan malı/yapıyı belirli bir bedel karşılığında müşteriye devreder. Faizsiz finansman ilkelerine göre düzenlenen özel bir uygulamadır.

Sonuç olarak, Türkiye’deki katılım bankacılığı finansman modelleri hem İslami finansman ilkelerine hem de modern bankacılık uygulamalarına uygunluk açısından gelişmiş ve çeşitlendirilmiş bir araç setine sahiptir. İzleyen bölümlerde gösterileceği üzere, bu çeşitliliğe karşın araç bazında kullanım yoğunluğu son derece dengesiz dağılmaktadır.

Veri ve Metodoloji

Bu çalışma, betimsel-karşılaştırmalı bir araştırma tasarımı benimsemektedir. Çalışmanın temel amacı, resmi kurumsal kaynaklara dayanarak Türkiye’deki katılım bankaları tarafından uygulanan kâr payı oranları ile TCMB politika faizi arasındaki dönemsel eğilimleri sistematik bir şekilde analiz etmek ve bu ilişkinin gücünü betimsel istatistiklerle desteklemektir. Çalışma, TCMB Elektronik Veri Dağıtım Sistemi (EVDS), Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından kamuya açık olarak yayınlanan ikincil kurumsal istatistiklere dayanmaktadır.

Politika faizi için, TCMB Elektronik Veri Dağıtım Sistemi’nden (EVDS; TCMB, 2025b) derlenen BIS standart politika faizi serisi kullanılmıştır. 2017–2025 dönemine ait aylık veriler EVDS’den elde edilirken, 2005–2016 dönemine ait veriler ise TCMB’nin resmi verilerinden derlenmiştir. Kâr payı oranı serisi için ise Türkiye Katılım Bankaları Birliği’nin (TKBB) bireysel banka kâr payı oranı verilerinden derlenen veriler kullanılmıştır. Albaraka Türk ve Kuveyt Türk için kapsanan dönemler 1998–2019, Türkiye Finans için 1998–2019, Vakıf Katılım için 2016–2019 ve Ziraat Katılım için 2015–2019’dur. Her dönem için bu beş bankanın bir yıllık TL kâr paylaşım oranlarının aritmetik ortalaması hesaplanmıştır. 2020–2025 dönemine ait kâr payı verileri, Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB) ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun (BDDK) yıllık raporlarından derlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası’nın (TCMB) katılım bankalarına ilişkin kâr paylaşımı istatistik serisi, Nisan 2025 itibarıyla yayınlanmaya başlamıştır ve bu çalışmanın geriye dönük olarak ele aldığı 2020–2024 dönemini kapsamamaktadır.

Her iki seri için de öncelikle yıllık ortalamalar hesaplanmıştır. Ardından 2005–2025 dönemi yedi adet üç yıllık alt döneme bölünmüş (2005–2007, 2008–2010, 2011–2013, 2014–2016, 2017–2019, 2020–2022, 2023–2025) ve bu yıllık ortalamaların aritmetik ortalaması hesaplanmıştır. Bu üç yıllık dönemlerin seçimi Türkiye’nin para politikası duruşundaki ve katılım bankacılığı sektöründeki belirgin rejim değişikliklerine denk gelecek şekilde tasarlanmıştır. 2005–2010 dönemi, enflasyon hedeflemesinin benimsenmesi ve küresel finansal krizin ardından yaşanan toparlanma sürecini işaret ederken, 2011–2016 dönemi nispeten düşük faiz oranları ve makroihtiyati gevşeme ile karakterize edilmiştir. 2017–2022 dönemi ise döviz kuru şokları, yüksek oynaklık ve pandeminin yol açtığı genişleyici politikalarla karakterize edilirken, 2023–2025 dönemi ise yüksek faiz oranları ve dezenflasyonun damgasını vurduğu sıkı para politikası aşamasını kapsamaktadır. Bu dönemlendirme, dönemler arasında anlamlı karşılaştırmalar yapılabilmesi amacıyla seçilmiştir. Ancak, alt dönemlerin sınırlarının farklı şekilde tanımlanması sonuçların duyarlılığını etkileyebileceğinden, bu konu Tartışma ve Sonuç bölümlerinde çalışmanın bir sınırlaması olarak ayrı ayrı ele alınmıştır.

Dönem ortalamaları hesaplandıktan sonra nitel gözlemin ötesinde iki seri arasındaki ilişkinin gücünü test etmek amacıyla yedi dönem çifti için Pearson korelasyon katsayısı ve basit doğrusal regresyon hesaplanmıştır. Bu analiz sonucunda $r = 0,976$ ($R^2 = 0,953$) değeri elde edilmiştir. Bu istatistik, betimsel karşılaştırmayı nitel gözlemin ötesine taşımakta ve iki seri arasındaki eş hareketin gücünü nicel olarak yansıtmaktadır. Ancak yalnızca $n = 7$ gözlem kullanılarak hesaplandığından, istatistiğin gücü ve genelleştirilebilirliği sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle, bu çalışma söz konusu korelasyonu nedensel bir ilişki yerine dönemler arası eş hareketin betimsel bir göstergesi olarak sunmaktadır. Finansman türleri kompozisyonu için ise BDDK’nın Bankacılık Sektörü Genel

Görünüm raporunda (BDDK, 2025a) yayımlanan güncel finansman türü dağılım verileri kullanılmıştır.

Veri ve metodoloji açısından dört temel sınırlama bulunmaktadır. İlk olarak, analiz yalnızca Türk lirası cinsinden bir yıllık katılım hesaplarını kapsamaktadır. Döviz ve altın endeksli hesaplar analiz dışında tutulmuştur. İkinci olarak, dönem ortalamaları kullanıldığından, dönem içi dalgalanmalar (2018 döviz kuru şoku veya 2023 sonrası hızlı faiz artışları gibi kısa vadeli ani yükselmeler) analizden hariç tutulmuştur. Üçüncü olarak, $n = 7$ gözlemle hesaplanan korelasyon katsayısı, toplam düzeyde bir ilişkiyi yansıtmaktadır ve aylık veya üç aylık sıklıkta yapılan bir zaman serisi analizinin (Granger nedensellik veya eşentegrasyon testi gibi) sağlayacağı nedensel çıkarım gücünden yoksundur. Dördüncü olarak, bu çalışma karşılaştırma değişkeni olarak bilinçli biçimde TCMB politika faizini seçmiştir. Katılma hesabı kâr payının doğrudan karşılığı olan aynı vadeli TL mevduat faizini esas alan betimsel bir tasarım veya aylık verilerle politika faizinden kâr payına aktarımı inceleyen tam kapsamlı bir ekonometrik model (ör. ARDL, eşbütünleşme) bu çalışmanın kapsamı dışındadır ve gelecekteki araştırmalar için ayrı ve tamamlayıcı bir araştırma tasarımı olarak önerilmektedir.

Bulgular

Çalışmada, 2005-2025 döneminde Türkiye’de katılım bankalarının uyguladığı kâr payı oranları ile geleneksel bankacılıkta gözlenen politika faizi karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. Değerlendirme yedi adet üçer yıllık dönem ortalaması üzerinden yürütülerek iki serinin zaman içindeki hareketleri, benzer yönleri ve ayrılan noktaları görünür kılınmaktadır.

Bulgular ayrıca katılım bankacılığında kâr payı belirleme pratiğinin teorik olarak kâr-zarar ortaklığı ilkesine dayanmasına karşın, piyasa koşulları ve referans oranlar nedeniyle konvansiyonel oranlarla ne ölçüde ilişkilendiğine dair açıklayıcı ipuçları sunmaktadır.

Tablo 1: TCMB Politika Faizi ve Katılım Bankaları Ortalama Kâr Payı Oranlarının Karşılaştırılması (2005–2025)

Dönem	Politika Faizi (%)	Ortalama Kâr Payı Oranları (%)	Fark
2005-2007	15,0	18,1	+3,1
2008-2010	12,7	13,5	+0,8
2011-2013	8,0	8,5	+0,5
2014-2016	9,2	7,6	-1,6
2017-2019	14,6	11,6	-3,0
2020-2022	13,6	15,5	+1,9
2023-2025	37,5	36,0	-1,5

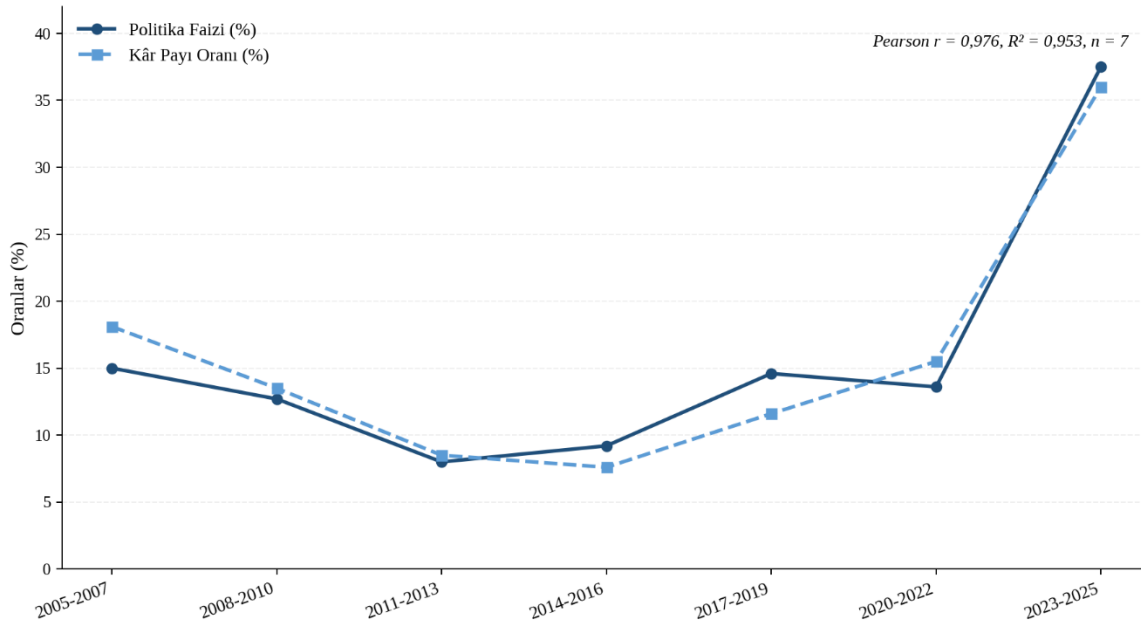
Kaynak: TCMB EVDS ve TKBB bireysel banka kâr payı verileri (Albaraka Türk, Kuveyt Türk, Türkiye Finans 1998-2019; Vakıf Katılım 2016-2019; Ziraat Katılım 2015-2019) temel alınarak yazar(lar) tarafından hesaplanmıştır.

Tablo 1’de sunulan üç yıllık ortalamalar uzun vadeli faiz ve kâr payı oranlarındaki eğilimi netleştirmek amacıyla hesaplanmıştır. Görüldüğü gibi iki seri arasındaki fark dönemden döneme değişkenlik göstermiş +3,1 puan (2005-2007) ile -3,0 puan (2017-2019) arasında salınım yapmıştır. 2005-2013 döneminde kâr payı oranları politika faizinin üzerinde seyretmiş (fark: +3,1, +0,8, +0,5 puan), 2014-2019 döneminde ise kâr payı politika faizinin altına gerilemiştir (-1,6 ve -3,0 puan). 2020-2022 döneminde TCMB’nin alışılmışın dışındaki düşük faiz politikası nedeniyle kâr payı tekrar politika faizini aşmış (+1,9 puan), 2023-2025 sıkılaştırma döneminde ise yeniden politika faizinin

altına inmiştir (−1,5 puan). Bu seyir, basit tek yönlü daralmadan ziyade iki serinin yirmi yıl boyunca birbirine sürekli yakın seyrettiği, dalgalı fakat istikrarlı bir paralellik örüntüsü sergilemektedir.

Bu örüntüyü niceliksel olarak sınamak amacıyla yedi dönem-çifti üzerinden hesaplanan Pearson korelasyon katsayısı $r = 0,976$ ($R^2 = 0,953$) olarak bulunmuştur. Doğrusal regresyon sonucuna göre, politika faizindeki bir puanlık artış, ortalama olarak kâr payı oranında yaklaşık 0,95 puanlık bir artışla ilişkilendirilmektedir (eğim katsayısı $\approx 0,95$). Bu derece yüksek bir korelasyon, dönem ortalamaları düzeyinde katılım bankalarının kâr payı oranlarının pratikte politika faizine neredeyse bire bir paralel seyrettiğini istatistiksel olarak desteklemektedir. Bununla birlikte, $n = 7$ gözlem sayısı düşük olduğundan bu sonuç nedensel değil betimsel bir ilişki olarak yorumlanmalı ve ileride aylık/üç aylık frekanslı verilerle eşbütünleşme veya Granger nedensellik testleriyle sınanmalıdır.

Şekil 1: TCMB Politika Faizi ile Katılım Bankaları Ortalama Kâr Payı Oranlarının Üç Yıllık Ortalamalar Bazında Karşılaştırılması (2005–2025)

Kaynak: Tablo 1 verileri kullanılarak yazar(lar) tarafından hazırlanmıştır.

Şekil 1’de gösterildiği gibi katılım bankalarının kâr payı oranları ile politika faizinin karşılaştırmalı grafiği 2005-2025 döneminde Türkiye’deki eğilimi göstermektedir. Grafik incelendiğinde iki serinin zaman içinde yüksek derecede paralellik gösterdiği açıktır. Bu görsel örüntü yukarıda raporlanan $r = 0,976$ korelasyon katsayısıyla tutarlıdır. 2011-2013 döneminde iki seri birbirine yakın seyretmiştir (fark: +0,5 puan). 2014-2016’da kâr payı politika faizinin altına gerilemiş (−1,6 puan) ve 2017-2019’da bu açık derinleşmiştir (−3,0 puan). 2020-2022’de ise kâr payı tekrar politika faizini aşmış (+1,9 puan) ve 2023-2025 sıkılaştırma döneminde yeniden politika faizinin altına inmiştir (−1,5 puan).

2011-2016 döneminde hem kâr payı getirilerinde hem de faiz oranlarında belirgin bir düşüş gözlemlenmektedir. Bu düşüş küresel finansal piyasalardaki gelişmeler ve Türkiye’de uygulanan para politikası ile ilişkilendirilebilir. 2017 sonrasında başlayan yükseliş eğilimi, 2018 kur şokuyla hızlanmış 2019-2021 döneminde Covid-19 salgınının etkisiyle bankacılık sektöründe dalgalanmalar yaşanmıştır. 2023 sonrasında ise enflasyonla mücadele kapsamında uygulanan sıkı para politikası,

her iki oranı da tarihsel olarak en yüksek seviyelere taşımıştır. Politika faizindeki bu sert artışların kâr payı oranlarına neredeyse eş zamanlı yansıması, katılım bankalarının fiyatlama davranışının politika faizinden bağımsız olmadığını teyit etmektedir.

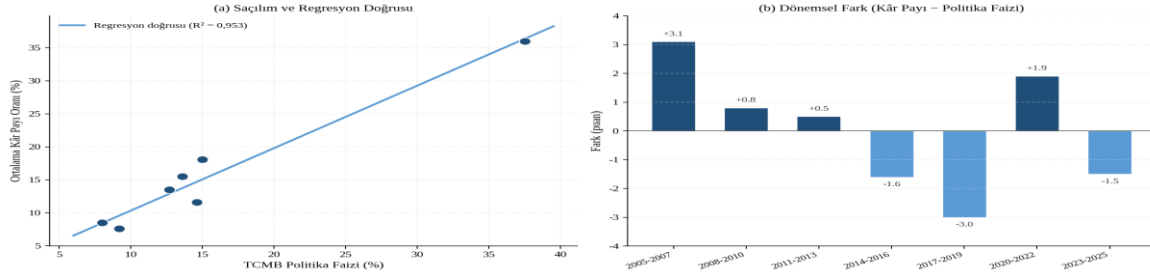
Genel olarak, katılım bankalarında uygulanan kâr payı oranları ile politika faizi arasında dönem ortalamaları düzeyinde çok yüksek bir korelasyon bulunmaktadır. Bu bulgu tek başına katılım bankacılığının hukukî veya fıkhen “örtük faiz” içerdiğini kanıtlamaz. İki serinin ortak enflasyon ve para politikası eğilimlerine benzer tepki vermesinden de kaynaklanabilir. Bununla birlikte, bu güçlü fiyatlama yakınsaması, İslami finans literatüründe sıklıkla gündeme getirilen “katılım bankaları faizsiz bir alternatif mi, yoksa sadece faiz oranlarının farklı bir yansıması mı?” tartışmasına dönemler arası betimsel bir kanıt sunmaktadır.

Yedi dönem-çifti üzerinden hesaplanan betimsel istatistikler şu şekildedir: politika faizi ortalama %15,80 (medyan %13,60; standart sapma 9,93; minimum %8,0; maksimum %37,5; değişim katsayısı %62,9), kâr payı oranı ise ortalama %15,83 (medyan %13,50; standart sapma 9,63; minimum %7,6; maksimum %36,0; değişim katsayısı %60,9) düzeyindedir. İki serinin ortalama, medyan ve dağılım genişliği bakımından birbirine oldukça yakın olması, Şekil 1’de görülen paralelliğin dağılımsal düzeyde de tutarlı olduğunu teyit etmektedir.

Pearson korelasyonunun ($r = 0,976$) yalnızca doğrusal ve aşırı değerlere duyarlı bir ölçüt olması nedeniyle, sonucun sağlamlığını sınamak amacıyla iki ek korelasyon katsayısı ve bir duyarlılık analizi hesaplanmıştır. Spearman sıra korelasyonu $\rho = 0,857$ ($p = 0,014$) ve Kendall tau katsayısı $\tau = 0,714$ ($p = 0,030$) olarak bulunmuş; her iki katsayı da istatistiksel olarak anlamlı, ancak Pearson katsayısından belirgin biçimde düşüktür. Bu fark, ilişkinin bir ölçüde doğrusal olmayan bileşenler veya aşırı değerlerce etkilendiğine işaret etmektedir. Bunu sınamak amacıyla dönemlerden her biri sırayla veri setinden çıkarılarak yedi ayrı “leave-one-out” Pearson korelasyonu hesaplanmıştır; sonuçlar $r = 0,842$ ile $r = 0,986$ arasında değişmektedir. En düşük değer, 2023-2025 döneminin (Türkiye’nin yakın dönem yüksek enflasyon/yüksek faiz rejimini yansıtan en uç gözlem) veri setinden çıkarılmasıyla elde edilmiştir; bu dönem çıkarıldığında korelasyon $r = 0,976$ ’dan $r = 0,842$ ’ye gerilemektedir. Bu bulgu, raporlanan yüksek korelasyonun bir kısmının tek bir uç dönemden kaynaklandığını göstermekte ve $n = 7$ gibi küçük bir örnekleme korelasyon katsayılarının aşırı değerlere duyarlı olabileceği yönündeki genel istatistiksel uyarıyı doğrulamaktadır. Buna karşın, 2023-2025 dönemi çıkarıldığında dahi korelasyonun $r = 0,842$ düzeyinde kalması, ilişkinin yalnızca bu tek döneme dayanmadığını, diğer altı dönem arasında da güçlü bir eş hareketin var olduğunu göstermektedir.

Bu sağlamlık kontrolleri, çalışmanın $n = 7$ düzeyindeki temel sınırlılığını ortadan kaldırmamaktadır. Sıra ve rütbe tabanlı katsayılar ile leave-one-out analizi, yalnızca mevcut yedi dönem çiftinin kendi içindeki tutarlılığını sınamaktadır. Aylık veya üç aylık frekanslı ham verilerle yürütülecek eşbütünleşme (ARDL/Johansen) veya nedensellik (Granger/Toda-Yamamoto) analizleri, dönem-içi dinamikleri ve olası nedensel yönü ortaya koyabilecek daha güçlü çıkarımsal araçlardır. Ancak bu yöntemler, 2005-2016 dönemi için yalnızca yıllık düzeyde derlenebilen kâr payı verisi nedeniyle bu çalışmanın veri seti üzerinde uygulanamamaktadır. Bu nedenle mevcut sağlamlık analizleri, nedensel çıkarımın yerini almak için değil, betimsel korelasyon bulgusunun küçük örneklem büyüklüğüne karşı ne ölçüde dayanıklı olduğunu şeffaf biçimde raporlamak için sunulmaktadır.

Şekil 2: Politika Faizi ile Kâr Payı Oranı Arasındaki İlişki: (a) Saçılım Grafiği ve Regresyon Doğrusu, (b) Dönemsel Fark (2005-2025)

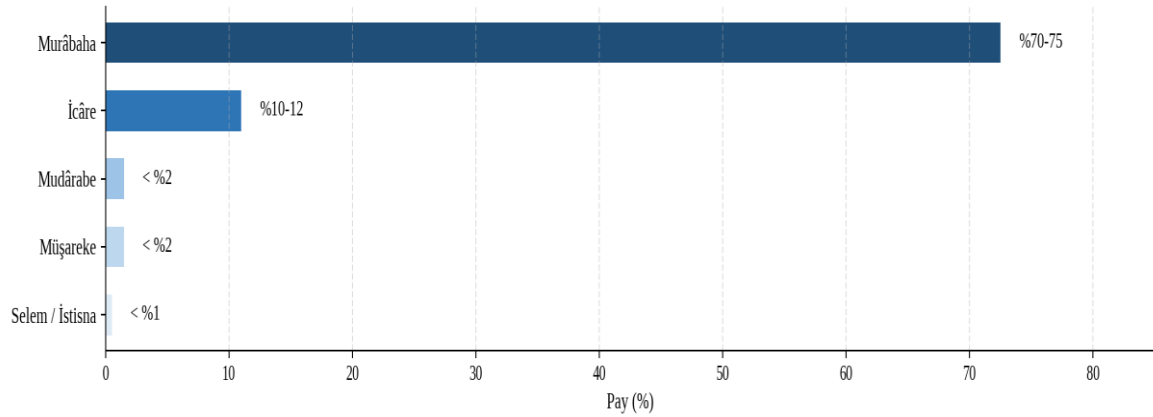

Kaynak: Tablo 1 verileri kullanılarak yazar(lar) tarafından hazırlanmıştır. (a) panelindeki regresyon doğrusu basit doğrusal regresyon sonucuna ($R^2 = 0,953$) dayanmaktadır.

Tablo 2: Türkiye’de Katılım Bankacılığında Kullanılan Finansman Türleri ve Temel Özellikleri

Finansman Türü	Pay (%)	Uygulama Alanı	Açıklama
Murâbaha	70-75	Ticaret ve Tüketim Finansmanı	Katılım bankası, müşterinin talep ettiği malı önce satın alır, ardından üzerine önceden belirlenmiş bir kâr marjı ekleyerek vadeli olarak müşteriye satar.
İcâre	10-12	Gayrimenkul ve Taşıt Finansmanı	Katılım bankası bir varlığı satın alarak müşterisine belirli bir süre için kiralar ve kira geliri elde eder.
Mudârabe	< 2	Yatırım ve Proje Finansmanı	Banka sermaye sağlar, girişimci ise emek ve yönetim katkısında bulunur. Elde edilen kâr önceden belirlenen oranlarda paylaşılır, zarar ise sermaye oranında üstlenilir.
Müşareke	< 2	Ortaklık ve Girişimcilik Finansmanı	Tarafların sermaye katkısında bulunduğu ortaklık modelidir. Kâr sözleşmeye göre, zarar ise sermaye payları oranında paylaşılır.
Selem / İstisna	< 1	Tarım ve Üretim Finansmanı	İleride teslim edilecek mal veya ürünler için peşin ödeme yapılmasına dayanan finansman yöntemleridir. Selem genellikle tarım ürünlerinde, istisna ise üretim ve inşaat projelerinde kullanılmaktadır.

Kaynak: BDDK (2025a), TKBB ve TCMB veri setleri kullanılarak yazar(lar) tarafından hazırlanmıştır. Not: Pay aralıkları, dönem içi raporlama farklılıkları ve sınıflandırılmamış/diğer kalemler nedeniyle %100’e tam olarak toplanmamaktadır. Paylar, BDDK (2025a) tarafından yayımlanan güncel finansman türü dağılım verileri temel alınarak yaklaşık değerler olarak sunulmuştur.

Şekil 3: Türkiye’de Katılım Bankacılığı Finansman Türleri Kompozisyonu (Yaklaşık Paylar)

Kaynak: Tablo 2 verileri kullanılarak yazar(lar) tarafından hazırlanmıştır. Paylar yaklaşık değerlerdir; %100’e tam olarak toplanmamaktadır.

Tablo 2’de gösterildiği üzere borç temelli murâbaha, Türkiye’de en yaygın kullanılan katılım finansmanı türüdür. İcârenin kullanım oranı sınırlı kalmakla birlikte ortaklık temelli finansman yöntemleri (mudârabe ve müşareke) toplamda yalnızca yaklaşık %4 ile çok düşük seviyelerde kalmaktadır. Üretim ve sipariş temelli yöntemler (istisna/selem) ise %1’in altında, ihmal edilebilir bir paya sahiptir. BDDK, TKBB ve TCMB’den derlenen bu veriler, Türkiye’deki katılım bankacılığı finansman türlerinin dağılımı konusunda açık bir bulgu sunmaktadır. Katılım bankacılığı, teorik olarak çok çeşitli İslami finansman seçeneklerine sahip olsa da pratikte ağırlıklı olarak tek bir araca (murâbaha) odaklanmaktadır. Bu durum, kâr payı oranlarının faiz oranlarıyla yüksek derecede paralellik göstermesiyle birlikte değerlendirildiğinde, sektörün risk paylaşımı ideali ile pratik uygulaması arasındaki açıklığı somutlaştırmaktadır.

BDDK’nın Bankacılık Sektörü Genel Görünüm raporunda (BDDK, 2025a) yayımlanan verilere göre, murâbaha toplam portföyün yaklaşık %70-75’ini oluşturmaktadır. İcâre işlemleri %10-12’lik payla ikinci sırada yer alırken, mudârabe ve müşareke gibi ortaklık temelli finansman yöntemleri ise toplamda yaklaşık %4’te kalmaktadır. Bu dağılım, katılım bankacılığının teorik olarak İslami yöntemlerle tutarlı görünse de pratikte ticari kredilere işlevsel olarak benzer murâbaha işlemlerine dayandığını ortaya koymaktadır.

TKBB’nin güncel faaliyet ve istatistik yayınlarına göre, katılım bankalarının toplam bankacılık sektöründeki payı yaklaşık %9,8’e ulaşmıştır. Bu %15’lik stratejik pazar payı hedefi (TKBB, 2025) henüz gerçekleştirilememiştir. Bu bulgu, sektörün büyüdüğünü ancak hedeflenen seviyeye ulaşmada sınırlamalar bulunduğunu ortaya çıkarmaktadır.

TCMB’nin (2025a) katılım bankaları kâr payı istatistiklerine göre, güncel dönemde ticari kredi faiz oranları yaklaşık %32-34 aralığında, katılım bankalarının kâr payı oranları ise %31-33 aralığında seyretmektedir. Ancak ticari kredi faizi, banka açısından fon kullandırma maliyetini yansıtan bir gösterge olduğundan, kâr payı oranının doğrudan karşılığı olan geleneksel mevduat faizinden farklıdır. Bu iki oranın birbirine yakınlığı, kredi-mevduat marjına ilişkin genel bir gözlem olarak okunmalı, kâr payı-mevduat faizi ilişkisinin doğrudan bir kanıtı olarak sunulmamalıdır. Bu yakınlık, en fazla katılım bankalarının fiyatlama davranışının geleneksel piyasa oranlarına duyarlı olduğuna işaret etmektedir.

Tartışma

Bulgular, Türkiye’de katılım bankacılığının teorik ideali ile pratik uygulaması arasındaki farkı açıkça ortaya koymaktadır. İslami finansın temel ilkesi, riba yasağı ve kâr-zarar paylaşımıdır. Ancak Tablo 2’de ve Şekil 3’te gösterildiği üzere katılım bankacılığı işlemlerinin yaklaşık %90’ı borç temelli araçlarda (murâbaha ve icâre) yoğunlaşmakta, ortaklık temelli işlemler (mudârabe/müşareke) ise yalnızca yaklaşık %4’te kalmaktadır. Bu oranlar, katılım bankalarının ağırlıklı olarak borç temelli işlemler kullandığını ve İslami finansın özü olan risk paylaşımı uygulamalarının marjinal kaldığını göstermektedir.

TKBB'nin güncel faaliyet raporu/istatistik verilerine göre, katılım bankalarının genel bankacılık sektöründeki payı yaklaşık %9,8'e yükselmiştir. Ancak pazar payının stratejik olarak hedeflenen %15 seviyesine (TKBB'nin 2021-2025 Strateji Güncelleme Raporu) henüz ulaşamadığı belirtilmektedir. Bu durum, söz konusu sektörün gelişmekte olduğunu ancak ürün çeşitliliği ve müşteri portföyü açısından yapısal sınırlamalar taşıdığını ortaya koymaktadır.

TCMB'nin (2025a) güncel kâr payı istatistiklerine göre ticari kredi faiz oranları %32-34 aralığında, katılım bankalarının kâr payı oranları ise %31-33 aralığında seyretmektedir. Ticari kredi faizi ile kâr payı oranı farklı ekonomik göstergeler olduğundan bu gözlem ihtiyatla yorumlanmalıdır; yine de genel yön olarak Tablo 1'de raporlanan ve $r = 0,976$ korelasyon katsayısıyla desteklenen dönemler arası paralelliğin güncel veride de sürdüğünü işaret etmektedir. Benzer bulgular literatürde de yer almaktadır. El-Gamal (2006), İslami finansın “farklı biçim, benzer sonuç” yaklaşımıyla, katılım ve geleneksel bankacılığın ekonomik işlev bakımından örtüştüğünü savunmaktadır. Ercan, Karahanoğlu ve Walter (2021) ise Türkiye özelinde, katılım bankalarının borç temelli yöntemleri (murâbaha) yoğun biçimde kullanması nedeniyle fiyatlama davranışı bakımından geleneksel bankalara büyük ölçüde benzediğini ve bu durumun katılım bankacılığının “gerçek anlamda faizsiz” olup olmadığı sorusunu gündeme getirdiğini vurgulamaktadır.

Bu bağlamda, “kâr paylaşımı mı yoksa örtük faiz mi?” sorusunun yanıtı, normatif ve ampirik düzeylerde farklılaşmaktadır. Normatif olarak, sözleşme yapısı ve mülkiyet akışı bakımından murâbaha ile geleneksel kredi birbirinden ayrılmaktadır. Murâbaha, mal satışı ve maliyet-artı fiyatlandırmaya dayanırken, icâre kira akışına dayanmaktadır. Ancak ampirik düzeyde, oranların güçlü korelasyonu ($r = 0,976$) ve borç temelli ürün kullanımının yaygınlığı, fiyatlandırma davranışının faizli bankacılıkla yüksek derecede paralellik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, “sözleşme biçimi farklı, ancak fiyatlandırma davranışı büyük ölçüde benzer” biçiminde bir değerlendirme yapılabilir.

Uluslararası literatür de bu örüntünün Türkiye'ye özgü olmadığını göstermektedir. Ledhem ve Mekidiche (2021), Güneydoğu Asya'daki İslami bankacılık sistemlerini panel veri yöntemiyle incelemiş ve İslami finansın ekonomik büyümeyle ilişkisini ortaya koyarken, bölgedeki İslami bankacılık uygulamalarının da benzer ölçekleme sorunlarıyla karşı karşıya olduğuna işaret etmiştir. Bu bulgu, çalışmanın “örtük faiz” tartışmasının dual-banking sistemlerine özgü yapısal bir özellik olabileceği yönündeki değerlendirmesini desteklemektedir. Sonuç olarak, kâr payı oranı ile politika faizinin birbirine bu denli yakın seyrettiği Türkiye'de, katılım finansmanı ürünlerinin dağılımı, İslami finansın ideali ile pratik uygulaması arasındaki gerilimi somutlaştırmaktadır. Bu gerilim, hem “örtük faiz” tartışmalarını beslemekte hem de karar alıcılara ürün çeşitliliğini artırmak ve ortaklık temelli sözleşmelerde ölçeklendirme ile fiyatlandırma şeffaflığını iyileştirmek için somut bir gerekçe sunmaktadır.

Sonuç ve Politika Önerileri

Çalışma, resmî kurumların (BDDK, TCMB, TKBB) verilerini ve güncel uluslararası literatürü kullanarak Türkiye'deki katılım bankalarının mevcut durumunu, yedi dönemlik betimsel bir karşılaştırma ve bu karşılaştırmayı destekleyen bir korelasyon analizi ($r = 0,976$; $R^2 = 0,953$) ile incelemiştir. TKBB'nin güncel verilerine göre katılım bankalarının toplam bankacılık sektöründeki payı %9,8'de kalmış olup bu oran %15'lik stratejik hedefin altındadır. BDDK'nın (2025a) Bankacılık Sektörü Genel Görünüm Raporu, ürün çeşitliliğinin %80'e yakın bir oranla borç temelli (murâbaha, icâre) işlemlerde yoğunlaştığını, ortak girişim temelli sözleşmelerin (mudâra, müşareke) ise yalnızca yaklaşık %4'te kaldığını ortaya koymaktadır. TCMB'nin (2025a) güncel istatistikleri, geleneksel bankaların faiz oranları ile katılım bankalarının kâr payı oranlarının önemli ölçüde yakınsama gösterdiğini doğrulamaktadır.

Akademik literatür de bu bulguları desteklemektedir. El-Gamal (2006), İslami finansın genel olarak geleneksel bankacılıkla “farklı biçim, benzer sonuç” ilişkisi içinde olduğunu savunmaktadır.

Asutay (2012), İslami sosyal finansın ortaklık ve risk temelli finansman yöntemlerini ihmal etmesini, sistemin özünden bir sapma olarak eleştirmektedir. Ercan, Karahanoğlu ve Walter (2021), Türkiye’deki katılım bankalarının borç temelli yöntemlere (murâbaha) yoğun bağımlılığı nedeniyle fiyatlama davranışı bakımından geleneksel bankalara yakınsadığını vurgulamaktadır. Ledhem ve Mekidiche (2021) ise Güneydoğu Asya örneğinde İslami finans büyüme ilişkisinin, ortaklık temelli araçların sınırlı kullanımı nedeniyle potansiyelinin altında kaldığını göstererek bu bulguya uluslararası bir karşılaştırma boyutu kazandırmaktadır.

Tablo 3: Katılım Bankacılığına Yönelik Politika Önerileri

Politika Alanı	Somut Öneri	Beklenen Etki
Ürün Çeşitliliği	Mudârabe ve Müşareke gibi ortaklık temelli finansman modellerinin teşvik edilmesi	Risk paylaşımını artırarak katılım bankacılığının özgün yapısını güçlendirir.
Reel Sektörle Uyum	Selem ve İstisna gibi üretim ve sipariş temelli finansman araçlarının yaygınlaştırılması	Tarım, sanayi ve üretim sektörlerinin finansmana erişimini destekler.
Fiyatlama Şeffaflığı	Kâr payı hesaplama ve dağıtım süreçlerinin daha ayrıntılı biçimde kamuoyuna açıklanması	Şeffaflığı artırır ve kâr payı-faiz ilişkisine yönelik tartışmaların daha sağlıklı değerlendirilmesini sağlar.
Düzenleyici Çerçeve	Ortaklık temelli ürünlere yönelik teşvik mekanizmalarının geliştirilmesi	Finansman çeşitliliğini artırarak sektörün sürdürülebilir büyümesine katkı sağlar.
Finansal Okuryazarlık	Katılım finansına ilişkin eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin yaygınlaştırılması	Müşteri farkındalığını ve sektöre duyulan güveni artırır.
Uluslararası Perspektif	Malezya, Endonezya ve Körfez ülkelerindeki başarılı uygulamaların incelenmesi	Uluslararası tecrübe aktarımını ve sektörel rekabet gücünü destekler.

Kaynak: BDDK (2025a), TKBB (2025) ve TCMB (2025a) verileri ile ilgili literatür temel alınarak yazar(lar) tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 3’te yer alan politika önerileri, çalışmanın ortaya koyduğu temel bulgular üzerine inşa edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, katılım bankacılığının bankacılık sektörü içerisindeki payının hâlen sınırlı olduğunu göstermektedir. Finansman yapısının büyük ölçüde borç temelli ürünlerde yoğunlaştığını ve kâr payı oranlarının politika faiziyle yüksek düzeyde birlikte hareket ettiğini teyit etmektedir. Bu bulgular, katılım bankacılığının kendine özgü yapısının güçlendirilmesine yönelik yeni politika ve uygulamalara ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır. Önerilerin teorik arka planı, İslami finansın biçimsel uyum ile özsel farklılık arasındaki gerilimine dikkat çeken El-Gamal (2006), etik ve sosyal performans boyutlarını öne çıkaran Mergaliyev vd. (2021) ve katılım finansının toplumsal hedeflerinden uzaklaşmasına yönelik eleştiriler geliştiren Asutay’ın (2012) çalışmalarıyla desteklenmektedir.

Bulgular, katılım bankacılığındaki kâr payı oranları ile politika faizi arasında güçlü bir birlikte hareket etme eğilimi olduğunu yansıtmaktadır; bu eğilim, çalışma boyunca vurgulandığı üzere, gizli bir faiz mekanizmasının kanıtı olarak değil, bir fiyatlama yakınsaması olarak okunmalıdır. Bununla birlikte çalışmanın betimsel ve karşılaştırmalı tasarımı nedeniyle elde edilen ilişkilerin nedensel olarak yorumlanması mümkün olamamaktadır. Bu nedenle gelecekte yapılacak çalışmaların daha yüksek frekanslı veri setleri ve çıkarımsal ekonometrik yöntemler kullanarak söz konusu ilişkinin yönünü ve dinamiklerini incelemesi önem taşımaktadır. Ayrıca banka düzeyindeki mikro verilerin kullanılması, katılım bankaları arasındaki farklılıkların daha ayrıntılı biçimde değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Kâr payı oranlarını etkileyen banka-spesifik ve

---

makroekonomik belirleyicilerin birlikte ele alınması ise katılım bankacılığının fiyatlama davranışına ilişkin daha kapsamlı bir çerçeve sunabilir.

References

- Aktaş, M. M. (2016). Ortaklığa dayalı İslâmî yapılandırılmış finansman ürünü: muşârake sukuk. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Afro-Avrasya Özel Sayısı, 467-487. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/27228/288122>
- Alexakis, C., Izzeldin, M., Johnes, J., & Pappas, V. (2019). Performance and productivity in Islamic and conventional banks: Evidence from the global financial crisis. *Economic Modelling*, 79, 1-14. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2018.09.030>
- Almarzoqi, R., Mansour, W., & Krichene, N. (2018). *Islamic Macroeconomics* (1st ed.). Taylor and Francis.
- Archer, S., & Karim, R. A. (2007). *Islamic finance: The regulatory challenge*. John Wiley & Sons.
- Armağan, İ. Ü. (2025). BIST Katılım Tüm Endeksi ile katılım bankaları arasındaki nedenselliğin Toda-Yamamoto (TY-VAR) yaklaşımı ile araştırılması. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 20(4), 1957–1976. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.87443>
- Asutay, M. (2007). A political economy approach to Islamic economics: Systemic understanding for an alternative economic system. *Journal of Islamic Economics*, 2(1), 1-28.
- Asutay, M. (2012). Conceptualising and locating the social failure of Islamic finance: Aspirations of Islamic moral economy vs. the realities of Islamic finance. *Asian and African Area Studies*, 11(2), 93-113. <https://doi.org/10.14956/asafas.11.93>
- Asutay, M., & Yılmaz, İ. (2025). Financialisation of Islamic finance: a Polanyian approach on the hegemony of market logic over Islamic logic. *New Political Economy*, 30(2), 267-286. <https://doi.org/10.1080/13563467.2024.2424170>
- Avcı, T., & Aktaş, M. (2015). Katılım bankalarının kâr payı ödemeleri ile mevduat bankalarının faiz ödemelerinin birbirine yakın olmasının nedenlerinin araştırılması. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(4), 41-51.
- Ayub, M. (2007). *Understanding Islamic finance*. John Wiley & Sons.
- Azmat, S., Skully, M., & Brown, K. (2020). Islamic banking, costly religiosity, and competition. *Journal of Financial Research*, 43(4), 905-930. <https://doi.org/10.1111/jfir.12207>
- Bayazıt Hayta, A., & Poyraz, Ü. (2018). Katılım bankalarında fon yönetimi: Sukuk uygulaması. *Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 13(30), 107–127. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14231>
- Baykuş, O., & Bektaş, S. (2021). Katılım Bankalarının Kâr Paylaşım Oranlarını Belirleyen Etmenler Üzerine Ampirik Bir İnceleme: Türkiye Katılım Bankaları Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 397-442.
- BDDK (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu). (2025a). *Bankacılık sektörü genel görünüm raporu*. Erişim Tarihi: 15.12.2025. <https://www.bddk.org.tr/>
- Beck, T., Demirgüç-Kunt, A., & Merrouche, O. (2013). Islamic vs. conventional banking: Business model, efficiency and stability. *Journal of Banking & Finance*, 37(2), 433-447. <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2012.09.016>
- Busari, S. A., Jaiyeoba, H. B., & Zakariah, M. S. (2022). Interest rate versus profit rate in the light of Islamic maxim: al-ibratu fil uqūdi lil maqāsidi wa ma'ānī lā lil alfāzi wal mabani. *Journal of Emerging Economies and Islamic Research*, 10(3), 79-90. <https://doi.org/10.24191/jeeir.v10i3.18796>

- Cevik, S., & Charap, J. (2011). *The behavior of conventional and Islamic bank deposit returns in Malaysia and Turkey* (IMF Working Paper No. 11/156). International Monetary Fund. <https://doi.org/10.5089/9781455293704.001>
- Chapra, M. U. (2000). *The future of economics: An Islamic perspective*. The Islamic Foundation.
- Çakar, R. (2018). Dünyadaki İslami bankacılığın gelişimi ile İslam İşbirliği Teşkilatına üye ülkelerin makroekonomik göstergeleri: Granger nedensellik analizi. *Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 13(22), 81–99. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.13512>
- Dayı, F., Ulusoy, T., & Dayı, F. (2020). Katılım bankalarında inovasyon: Türkiye üzerine bir inceleme. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 15(1), 167–184. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.37047>
- Ekinci, M. A. (2019). Stratejik yönetim muhasebesi kapsamında marka değerlendirme ve Hiroshi yönteminin katılım bankalarında uygulanması. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 14(2), 259–278. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.22714>
- El-Gamal, M. A. (2006). *Islamic finance: Law, economics, and practice*. Cambridge University Press.
- Ercan, H., Karahanoğlu, İ., & Walter, G. (2021). Is Islamic banking in Turkey really interest-free? *Society and Economy*, 43(4), 391–405. <https://doi.org/10.1556/204.2021.00016>
- Ergeç, E. H., & Kaytancı, B. G. (2014). The causality between returns of interest-based banks and Islamic banks: the case of Turkey. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 7(4), 443–456. <https://doi.org/10.1108/IMEFM-07-2014-0072>
- Ersin, İ., & Duran, S. (2017). Faizsiz finans döngüsünü oluşturma açısından adil ekonomik düzen söyleminin kredileşme ilkeleri ve uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi. *Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(8), 109–132. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.11928>
- Habib, F., & Masih, M. (2017). *The effect of interest rates and rate of profit on Islamic investment deposits: evidence from Malaysia*. MPRA. <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/99909/>
- Hasan, M., & Dridi, J. (2011). The effects of the global crisis on Islamic and conventional banks: A comparative study. *Journal of International Commerce, Economics and Policy*, 2(2), 163–200. <https://doi.org/10.1142/S1793993311000270>
- Hassan, A., & Choudhury, M. A. (2019). *Islamic economics: Theory and practice*. Taylor & Francis.
- Hassan, M. K., & Lewis, M. K. (Eds.). (2007). *Handbook of Islamic banking*. Edward Elgar Publishing.
- Ishak, M. S., & Nasir, U. S. (2021). Maqasid Al-Shari'ah in Islamic finance: Harmonizing theory and reality. *The Journal of Muamalat and Islamic Finance Research*, 18(1), 108–119. <https://doi.org/10.33102/jmifr.v18i1.334>
- Japarova, D., & Shener, U. (2021). Türkiye’de katılım bankalarının finans sektörü içindeki yeri ve geleceği. *Reforma*, 2(90), 33–43.
- Kahraman, Ü. M., Akten Çürük, S., & Işık, M. (2020). Banka tipi kârlılığı etkiler mi? Konvansiyonel ve İslami bankalar üzerine ekonometrik bir araştırma. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 15(2), 727–747. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.42735>

- Kavut, A. (2025). Faiz yasağının normatif çerçevesi: Yahudi ve Hanefî geleneklerde iç-dış ayrımı ve modern finansal etkileri. *Turkish Studies – Comparative Religious Studies*, 20(2), 525–539. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.82133>
- Kazancı, F. (2023). Katılım bankacılığı standartları açısından İslami faktöring ürün analizi. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 18(1), 247–265. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.73564>
- Kazancı, F. (2024). Katılım bankalarının TCMB ile gerçekleştirdikleri geri satım vadeli alım (repo) işlemlerinin AAOIFI standartlarına göre analizi. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 19(2), 787–803. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.78048>
- Khan, F. (2010). How ‘Islamic’ is Islamic banking? *Journal of Economic Behavior & Organization*, 76(3), 805–820. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2010.09.015>
- Ledhem, M. A., & Mekidiche, M. (2021). Islamic finance and economic growth nexus: An empirical evidence from Southeast Asia using dynamic panel one-step system GMM analysis. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 12(8), 1165–1180. <https://doi.org/10.1108/JIABR-03-2021-0107>
- Mergaliyev, A., Asutay, M., Avdukic, A., & Karbhari, Y. (2021). Higher ethical objective (Maqasid al-Shari'ah) augmented framework for Islamic banks: Assessing ethical performance and exploring its determinants. *Journal of Business Ethics*, 170(4), 797–834. <https://doi.org/10.1007/s10551-019-04331-4>
- Nakiboğlu, A., & Levent, M. (2018). İslami finans ve katılım bankacılığı: Türkiye ve dünyadaki uygulamaları. *Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 13(7), 175–186. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12905>
- Nawaz, H. (2019). An investigation into factors that determine the growth rate in the Islamic banking and finance. *Future Business Journal*, 5(1), 1–15. <https://doi.org/10.1186/s43093-019-0003-7>
- Nouman, M., Hashim, M., Trifan, V. A., Spinu, A. E., Siddiqi, M. F., & Khan, F. U. (2022). Interest rate volatility and financing of Islamic banks. *PLoS ONE*, 17(7), e0268906. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0268906>
- Öner, M. H. (2022). Covid-19’un katılım bankalarının finansal performansı üzerine etkisi: TOPSIS yöntemi ile bir uygulama. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 17(4), 775–785. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.63065>
- Özer, N. (2024). Bankacılık sektöründe finansal istikrarın belirleyicileri: Katılım bankaları ve konvansiyonel bankalar. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 19(2), 983–996. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.77569>
- Özkan, T. (2019). Türkiye’de katılım bankalarının performans ölçümü: CAMELS analizine dayalı bir uygulama. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 14(3), 903–920. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.23311>
- Parlakkaya, R., & Demirci, M. N. (2017). Türkiye’de faaliyet göstermekte olan katılım bankalarında kurumsal yönetim ve performans ilişkisi. *Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(35), 147–162. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12731>
- Pehlivanoğlu, F., Erarslan, C., & Narman, Z. (2022). Türkiye’de bankacılık sektörünün kredi genişlemesinin cari işlemler hesabı üzerindeki etkileri. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 17(4), 797–813. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.62972>

- Prandi, S., & Colecchia, D. (2021). Pricing of Islamic banking and conventional banking: An empirical study. *EJIF - European Journal of Islamic Finance*. <https://doi.org/10.13135/2421-2172/5465>
- Rahahleh, N. A., Bhatti, M. I., & Misman, F. N. (2019). Developments in risk management in Islamic finance: A review. *Journal of Risk and Financial Management*, 12(1), 37. <https://doi.org/10.3390/jrfm12010037>
- Raimi, L., Abdur-Rauf, İ. A., & Ashafa, S. A. (2024). Does Islamic sustainable finance support sustainable development goals to avert financial risk in the management of Islamic finance products? A critical literature review. *Journal of Risk and Financial Management*, 17, 236. <https://doi.org/10.3390/jrfm17060236>
- Saeed, S. M., Abdeljawad, I., Hassan, M. K., & Rashid, M. (2023). Dependency of Islamic bank rates on conventional rates in a dual banking system: A trade-off between religious and economic fundamentals. *International Review of Economics and Finance*, 86, 1003-1021. <https://doi.org/10.1016/j.iref.2021.09.013>
- Samar, M. (2019). İslamî finans açısından katılım bankacılığındaki katılma hesapları. In *Uluslararası İslam ekonomisi ve finansı kongresi bildiriler kitabı* (pp. 407-416). Ankara.
- Saraç, M., & Zeren, F. (2015). The dependency of Islamic bank rates on conventional bank interest rates: Further evidence from Turkey. *Applied Economics*, 47(7), 669-679. <https://doi.org/10.1080/00036846.2014.978076>
- Sekreter, A., Soyhan, R. N., Guvercin, A., Pisgin, A., & Tekelioğlu, S. (2012). Parallelism between interest rate and profit rate: Comparison of Islamic banking and conventional banking. *Journal of Business*, 1(2), 15-24.
- Siddiqi, M. N. (1983). *Banking without interest*. The Islamic Foundation.
- Sökmen, Ö., Karabey Aksakallı, I., & Yılmaz, M. (2024). Türkiye katılım bankalarının veri zarflama analizi ile etkinlik analizi. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 19(3), 1473–1494. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.77630>
- Sönmez, A. R. (2025). BAHF yöntemi ile ticari kredi değerlendirme kriterlerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma: Mevduat ve katılım bankaları karşılaştırması. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 20(3), 1721–1741. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.80586>
- Sugözü, İ. H., Şen, S., & Karadağ, M. (2025). İslam ekonomisinin temel ve evrensel ilkeleri üzerine bibliyometrik bir analiz. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 67, 62-81. <https://doi.org/10.53568/yyusbed.1580122>
- Sukmana, R., & Ibrahim, M. H. (2017). How Islamic are Islamic banks? *Economic Modelling*, 64, 443-448. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2017.02.025>
- Şener, U. & Sugözü, İ.H. (2023). Konvansiyonel bankacılık sistemine alternatif bir model olarak İslami Katılım bankacılığı: Türkiye örneği. In *İktisadi ve idari bilimler: Modern değerlendirmeler ve araştırmalar* (pp. 71–90). BİDGE Yayınları.
- Şener, U. (2025). The common sin of civilizations: The issue of interest. In M. Keskin (Ed.), *Türkiye ve dünyada finans* (pp. 387-405). Yaz Yayınları.
- Şeyranlıoğlu, O., & Karavardar, A. (2019). Katılım bankacılığında selem finansman yöntemine dayalı bir model önerisi. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 14(2), 523–538. <https://doi.org/10.29228/TurkishStudies.22870>

- Tağtekin, T., & Ünkaya, G. (2022). Katılım bankalarında fon kullandırma işlemlerinde tahsil edilen ücret ve komisyonların, havuzlara yapılan kâr dağıtım hesaplamasına etkisi üzerine alternatif bir yaklaşım. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 67-77. <https://doi.org/10.29106/fesa.1059148>
- TCMB (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası). (2025a). *Katılım bankaları kâr payı istatistikleri*. Erişim Tarihi: 20.11.2025. <https://www.tcmb.gov.tr/>
- TCMB (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası). (2025b). *Electronic data delivery system (EVDS)*. <https://evds2.tcmb.gov.tr>. Erişim Tarihi: 20.11.2025.
- Tekin, H., Atasoy, B. S., & Ertuğrul, H. M. (2017). The relationship between conventional deposit and islamic profit share rates: An analysis of the Turkish banking sector. *Journal of King Abdulaziz University: Islamic Economics*, 30(Special Issue), 103-117. <https://doi.org/10.4197/Islec.30-SI.7>
- Tekin, Z. (2020). Katılım bankacılığında inovatif ve dijital çözümler: Türkiye için bir model önerisi. *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 15(3), 1625–1638. <https://doi.org/10.47644/TurkishStudies.42268>
- TKBB (Türkiye Katılım Bankaları Birliği). (2025). *Türkiye katılım bankacılığı strateji güncelleme raporu (2021-2025)*. Erişim Tarihi: 12.01.2026. <https://www.tkbb.org.tr>
- Uddin, M. A., Ali, M. H., & Radwan, M. (2019). Can GDP growth link instrument be used for Islamic monetary policy? *EJIF - European Journal of Islamic Finance*, 13. <https://doi.org/10.13135/2421-2172/3543>
- Warde, I. (2000). *Islamic finance in the global economy*. Edinburgh University Press. <https://doi.org/10.3366/edinburgh/9780748612161.001.0001>
- Warde, I. (2009). The relevance of contemporary Islamic finance. *Berkeley Journal of Middle Eastern & Islamic Law*, 2(1). <https://doi.org/10.15779/Z38Z599>
- Widarjono, A., & Rafik, A. (2023). Do Islamic banks have their benchmarks for financing rates in the dual-banking system? *Cogent Economics & Finance*, 11(1). <https://doi.org/10.1080/23322039.2023.2209954>
- Yanık, R., & Sümer, S. (2017). Kamu katılım bankacılığının bankacılık sektörüne beklenen etkileri. *Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 12(31), 427–448. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.12792>
- Yaşar, S. (2021). Kısmi rezerv sistemine alternatif bir İslam ekonomisi disiplini: Adil ekonomik düzen ve para arzı. *Journal of Academic Value Studies*, 7(2), 96-110. <https://doi.org/10.29228/javs.51497>
- Yazıcı, R. (2020). Paydaşlar kapitalizmde katılım bankacılığının önemi. *Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 15(8), 805–825. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.47714>

ETHICAL DECLARATIONS

Research and Publication Ethics

The author(s) declare that this manuscript is an original work prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The manuscript has not been previously published and is not currently under consideration for publication elsewhere. All sources used in the preparation of this study have been properly cited and referenced. The author(s) confirm that the work contains no plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data. The research findings are presented honestly and transparently in accordance with the principles of academic integrity.

Author Contributions

All authors have significantly contributed to the conception, design, analysis, and preparation of the manuscript. All authors have read and approved the final version of the manuscript and agree to its submission and publication.

Conflict of Interest

The author(s) declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author(s). Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author(s).

Copyright and Permissions

The author(s) confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

All authors confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR

Araştırma ve Yayın Etiği

Yazar(lar), bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan eder. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Yazar(lar), çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini, araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan eder.

Yazar Katkısı

Tüm yazarlar çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin hazırlanmasına önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Tüm yazarlar makalenin son hâlini okuyup onaylamış ve yayımlanmasını kabul etmiştir.

Çıkar Çatışması

Yazar(lar), bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmış olabilir. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri yazar(lar) tarafından dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk yazar(lar)a aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Yazar(lar), telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan eder.

Yazar Onayı

Tüm yazarlar makalenin son hâlini okuduklarını, onayladıklarını ve yayımlanmasını kabul ettiklerini beyan eder.